

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

JULIANE ΚΟΚΟΤΤ

της 14ης Σεπτεμβρίου 2006¹

I — Εισαγωγή

ετοιμάζει προσφυγή και κατά της Πορτογαλίας⁹.

1. Με την υπό κρίση προσφυγή, η Επιτροπή στρέφεται κατά ενός ακόμη κράτους μέλους λόγω μη επαρκούς καθορισμού ζωνών ειδικής προστασίας για πτηνά (στο εξής: ΖΕΠ), βάσει της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών² (στο εξής: οδηγία για την προστασία των πτηνών). Η Επιτροπή έχει ήδη πετύχει την έκδοση καταδικαστικών αποφάσεων για παρόμοιες παραβάσεις κατά των Κάτω Χωρών³, της Γαλλίας⁴, της Φινλανδίας⁵ και της Ιταλίας⁶. Εκκρεμεί επίσης η εκδίκαση προσφυγών κατά της Ελλάδας⁷ και της Ιρλανδίας⁸. Η Επιτροπή

2. Στο επίκεντρο καθεμίας από τις διαδικασίες αυτές βρίσκεται το ζήτημα της αποδείξεως ότι ένα κράτος μέλος δεν έχει ακόμη χαρακτηρίσει ως ζώνες ειδικής προστασίας όλες τις εδαφικές περιοχές που χρήζουν τέτοιου χαρακτηρισμού. Εν προκειμένω, η Επιτροπή βασίζεται σε έναν κατάλογο περιοχών της Ισπανίας που έχουν ορνιθολογική σημασία, ο οποίος δημοσιεύθηκε το 1998 από την ισπανική ορνιθολογική εταιρία (Sociedad Española de Ornitología, στο εξής: SEO/BirdLife) [στο εξής: IBA 98· τα αρχικά IBA σημαίνουν Important Bird Area (σημαντική ζώνη για πτηνά) ή Important Bird Areas (σημαντικές ζώνες για πτηνά)]¹⁰. Η Ισπανία αμφισβητεί την ποιότητα του καταλόγου αυτού.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

2 — ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 202.

3 — Απόφαση της 19ης Μαΐου 1998, C-3/96, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών (Συλλογή 1998, σ. I-3031).

4 — Απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 2002, C-202/01, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή 2002, σ. I-11019).

5 — Απόφαση της 6ης Μαρτίου 2003, C-240/00, Επιτροπή κατά Φινλανδίας (Συλλογή 2003, σ. I-2187).

6 — Απόφαση της 20ής Μαρτίου 2003, C-378/01, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 2003, σ. I-2857).

7 — Βλ. προτάσεις μου της σημερινής ημέρας στην υπόθεση C-334/04, Επιτροπή κατά Ελλάδας.

8 — Βλ. προτάσεις μου της σημερινής ημέρας στην υπόθεση C-418/04, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας.

9 — Ανακοινωθέν Τύπου της Επιτροπής IP/05/45 της 14ης Ιανουαρίου 2005.

10 — Carlota Viada (εκδ.), *Áreas importantes para las aves en España*, Μαδρίτη 1998.

II — Νομικό πλαίσιο

3. Οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 4 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών καθορίζουν ποια εδάφη υποχρεούνται τα κράτη μέλη να χαρακτηρίσουν ως ΖΕΠ, ενώ η παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου αφορά την ενημέρωση της Επιτροπής για τον χαρακτηρισμό αυτόν:

«1. Για τα είδη που αναφέρονται στο παράρτημα I προβλέπονται μέτρα ειδικής διατήρησης, που αφορούν τον οικότοπό τους, για να εξασφαλισθεί η επιβίωση και η αναπαραγωγή των ειδών αυτών στη ζώνη εξαπλώσεώς τους.

Για τον σκοπό αυτό λαμβάνονται υπόψη:

- α) τα είδη που απειλούνται με εξαφάνιση·
- β) τα είδη που είναι ευπαθή σε ορισμένες μεταβολές των οικοτόπων τους·
- γ) τα είδη που θεωρούνται σπάνια διότι οι πληθυσμοί τους είναι μικροί ή η τοπική τους εξάπλωση περιορισμένη·

δ) άλλα είδη που έχουν ανάγκη ιδιαίτερης προσοχής, λόγω ιδιοτυπίας του οικοτόπου τους.

Για να πραγματοποιηθούν οι εκτιμήσεις θα ληφθούν υπόψη οι τάσεις και οι μεταβολές των επιπέδων του πληθυσμού.

Τα κράτη μέλη κατατάσσουν κυρίως σε ζώνες ειδικής προστασίας τα εδάφη τα πιο κατάλληλα, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση των ειδών αυτών στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία έχει εφαρμογή η παρούσα οδηγία.

2. Ανάλογα μέτρα υιοθετούνται από τα κράτη μέλη για τα αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο παράρτημα I, των οποίων η έλευση είναι τακτική, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες προστασίας στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία εφαρμόζεται η παρούσα οδηγία, όσον αφορά τις περιοχές αναπαραγωγής, αλλαγής φτερώματος και διαχειμάσεως, και τις ζώνες όπου βρίσκονται οι σταθμοί κατά μήκος των οδών αποδημίας. Για τον σκοπό αυτό τα κράτη μέλη αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην προστασία των υγροτόπων, και ιδίως όσων έχουν διεθνή σπουδαιότητα.

3. Τα κράτη μέλη διαβιβάζουν στην Επιτροπή όλες τις αναγκαίες πληροφορίες για να μπορεί αυτή να παίρνει τις κατάλληλες

πρωτοβουλίες για τον αναγκαίο συντονισμό ώστε οι αναφερόμενες στις παραγράφους 1, αφ' ενός, και 2, αφ' ετέρου, του παρόντος άρθρου ζώνες να αποτελούν ένα συναφές δίκτυο, που θα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις προστασίας των ειδών στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία εφαρμόζεται η παρούσα οδηγία.»

4. Η ανωτέρω ρύθμιση αποσαφηνίζεται με την ένατη αιτιολογική σκέψη:

«[...] η διαφύλαξη, η διατήρηση ή η αποκατάσταση μιας επαρκούς ποικιλίας και εκτάσεως οικοτόπων είναι απαραίτητες για τη διατήρηση όλων των ειδών πτηνών [...] ορισμένα είδη πτηνών πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο μέτρων ειδικής διατήσεως σχετικά με τον οικότοπό τους, ώστε να εξασφαλισθεί η επιβίωση και η αναπαραγωγή τους στην περιοχή εξαπλώσεώς τους: [...] αυτά τα μέτρα πρέπει ομοίως να λάβουν υπόψη τα αποδημητικά είδη και να συντονισθούν με σκοπό τη δημιουργία ενός συναφούς δικτύου».

5. Το άρθρο 10 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών ορίζει ότι τα κράτη μέλη ενθαρρύνουν την ορνιθολογική έρευνα:

«1. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνουν τις αναγκαίες έρευνες και εργασίες με σκοπό την

προστασία, τη διαχείριση και την εκμετάλλευση των πληθυσμών όλων των ειδών πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1.

2. Ιδιαίτερη προσοχή θα δίνεται στις έρευνες και τις εργασίες για τα θέματα που απαριθμούνται στο παράρτημα V. Τα κράτη μέλη διαβιβάζουν στην Επιτροπή όλες τις πληροφορίες που της είναι αναγκαίες για να μπορεί να παίρνει τα κατάλληλα μέτρα με σκοπό τον συντονισμό των ερευνών και εργασιών που αναφέρονται στο παρόν άρθρο.»

6. Στο παράρτημα V αναφέρονται επιμέρους ερευνητικοί τομείς στους οποίους πρέπει να αφιερωθεί ιδιαίτερη προσοχή.

7. Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας¹¹ (στο εξής: οδηγία για τους οικοτόπους), το δίκτυο «Natura 2000» που συστήθηκε με την οδηγία αυτή περιλαμβάνει και τις ΖΕΠ που έχουν ταξινομηθεί από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας για την προστασία των πτηνών.

11 — ΕΕ L 206, σ. 7.

III — Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία και τα αιτήματα

8. Η Επιτροπή απηύθυνε στην Ισπανική Κυβέρνηση το από 26 Ιανουαρίου 2000 έγγραφο οχλήσεως ζητώντας να υποβάλει τις παρατηρήσεις της σύμφωνα με το άρθρο 226 της Συνθήκης. Η Επιτροπή προσήψε στην Ισπανία ότι είχε προβεί σε κατάταξη υπερβολικά μικρού αριθμού ΖΕΠ κατ' εφαρμογή του άρθρου 4 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών. Σύμφωνα με στοιχεία της Επιτροπής, η Ισπανία κατά το χρονικό εκείνο σημείο είχε ταξινομήσει 175 ζώνες με έκταση 33 582 τετραγωνικών χιλιομέτρων.

9. Προκειμένου να αποδείξει τη μη επαρκή κατάταξη σε ΖΕΠ, η Επιτροπή βασίστηκε στον IBA 98. Στον κατάλογο αυτό μνημονεύονται 391 περιοχές συνολικής εκτάσεως 15 862 567 εκταρίων, ήτοι το 31,5% της ισπανικής επικράτειας.

10. Κατά τη διάρκεια του 2000 η Ισπανία αντέκρουσε την αιτίαση της Επιτροπής, προβαίνοντας όμως ταυτοχρόνως στην κατάταξη επιπλέον ΖΕΠ.

11. Ως εκ τούτου, στην αιτιολογημένη γνώμη της 31ης Ιανουαρίου 2001, η Επιτροπή ανέφερε ως προς την Ισπανία 262 ΖΕΠ εκτάσεως 53 674 τετραγωνικών χιλιομέτρων και της έταξε μια τελευταία προθεσμία δύο μηνών για να προβεί στους απαιτούμενους επιπλέον χαρακτηρισμούς. Κατ' αίτηση της

Ισπανικής Κυβερνήσεως, η Επιτροπή παρέτεινε την προθεσμία αυτή μέχρι τις 3 Μαΐου 2001. Τον Μάρτιο του 2001 η Ισπανία ανακοίνωσε στην Επιτροπή την κατάταξη δεκατριών ακόμη ΖΕΠ με έκταση 402 272 εκταρίων.

12. Κατά τα επόμενα έτη η Ισπανία αύξησε σταδιακά τον αριθμό των ΖΕΠ σε 427, οι οποίες κάλυπταν έκταση περίπου 79 778 τετραγωνικών χιλιομέτρων, ήτοι το 15,8% της ισπανικής επικράτειας.

13. Η Επιτροπή, μη θεωρώντας αρκετές τις προόδους αυτές, άσκησε προσφυγή στις 4 Ιουνίου 2004.

14. Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

- 1) να αναγνωρίσει ότι το Βασίλειο της Ισπανίας, παραλείποντας να κατατάξει σε ζώνες ειδικής προστασίας για πτηνά επαρκή σε αριθμό και επιφάνεια εδάφη για την προστασία όλων των ειδών πτηνών που μνημονεύονται στο παράρτημα I της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών, καθώς και των αποδημητικών ειδών που δεν μνημονεύονται στο εν λόγω παράρτημα I, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της εν λόγω οδηγίας·

2) να καταδικάσει το Βασίλειο της Ισπανίας στα δικαστικά έξοδα.

15. Το Βασίλειο της Ισπανίας ζητεί από το Δικαστήριο,

1) να απορρίψει την προσφυγή και

2) να καταδικάσει το προσφεύγον θεσμικό όργανο στα δικαστικά έξοδα.

16. Μολονότι το αίτημα της προσφυγής αναφέρεται σε ολόκληρη την Ισπανία, θεμελιώνεται μόνον ως προς τις αυτόνομες κοινότητες της Ανδαλουσίας, των Βαλεαρίδων Νήσων, της Extremadura, των Καναρίων Νήσων, της Castilla-La Mancha, της Καταλωνίας, της Γαλικίας και της Βαλένθια.

17. Από τον χρόνο ασκήσεως της προσφυγής ο αριθμός των ισπανικών ΖΕΠ έχει αυξηθεί σε 512, οι οποίες καταλαμβάνουν περί τα 91 803 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Οι χερσαίες ΖΕΠ αντιστοιχούν στο 18,2% της ισπανικής επικράτειας. Επιπλέον, 20 ΖΕΠ περιλαμβάνουν θαλάσσια τμήματα εκτάσεως 574 τετραγωνικών χιλιομέτρων¹².

12 — Στοιχεία του Natura Barometer της Επιτροπής, ως είχε τον Ιούνιο του 2006, ec.europa.eu/environment/nature/nature-conservation/useful_info/barometer/barometer.htm.

18. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση η Επιτροπή παραιτήθηκε από την προσφυγή της όσον αφορά την αυτόνομη κοινότητα της Extremadura.

IV — Εκτίμηση

19. Η Επιτροπή προσάπτει στην Ισπανία ότι προέβη στην κατάταξη υπερβολικά μικρού αριθμού ΖΕΠ. Το αντικείμενο της προσφυγής περιορίζεται όμως σε επτά μόνον αυτόνομες κοινότητες¹³.

A — Επί των νομικών βάσεων της υποχρεώσεως χαρακτηρισμού ως ΖΕΠ

20. Οι διάδικοι δεν διαφωνούν ως προς τις νομικές βάσεις της υποχρεώσεως χαρακτηρισμού ως ΖΕΠ.

21. Βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, τα κράτη μέλη κατατάσσουν σε ΖΕΠ τα εδάφη τα πιο κατάλλη-

13 — Το Δικαστήριο εξειδίκευσε, παραδείγματος χάριν, κατά τον ίδιο τρόπο ως προς το Γιβραλτάρ το αίτημα της προσφυγής της Επιτροπής στην υπόθεση C-6/04, το οποίο αναφερόταν γενικώς στο Ηνωμένο Βασίλειο (βλ. απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2005, Συλλογή 2005, σ. I-9017, σκέψη 79 και τέταρτη περίπτωση του πρώτου εδαφίου του διατακτικού).

λα, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση των ειδών του παραρτήματος I στη γεωγραφική, θαλάσσια και χερσαία, ζώνη στην οποία έχει εφαρμογή η οικεία οδηγία και δεν μπορούν να απαλλαγούν από την υποχρέωση αυτή θεσπίζοντας άλλα μέτρα ειδικής διατηρήσεως¹⁴.

22. Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 2, τα κράτη μέλη υιοθετούν ανάλογα μέτρα για τα αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο παράρτημα I, των οποίων η έλευση είναι τακτική, όσον αφορά τις περιοχές αναπαραγωγής, αλλαγής φτερώματος και διαχειμάσεως και τις ζώνες όπου βρίσκονται οι σταθμοί κατά μήκος των οδών αποδημίας. Για τον σκοπό αυτό τα κράτη μέλη αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην προστασία των υγροτόπων, και ιδίως όσων έχουν διεθνή σπουδαιότητα.

23. Από το άρθρο 4, παράγραφος 3, και την ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας για την προστασία των πτηνών συνάγεται ότι οι ΖΕΠ πρέπει να αποτελούν ένα συνεκτικό δίκτυο που θα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις προστασίας των ειδών στη γεωγραφική, θαλάσσια και χερσαία, ζώνη στην οποία εφαρμόζεται η οικεία οδηγία.

24. Κατά πάγια νομολογία, τα κράτη μέλη έχουν μεν περιθώριο εκτιμήσεως κατά την επιλογή των ζωνών ειδικής προστασίας, όμως ο χαρακτηρισμός και η οριοθέτηση

των περιοχών αυτών πρέπει να πραγματοποιούνται αποκλειστικά βάσει των ορνιθολογικών κριτηρίων που καθορίζει η οδηγία. Άλλες εκτιμήσεις, ιδίως οικονομικής και κοινωνικής φύσεως, δεν επιτρέπεται να ασκούν επιρροή στην κατάταξη σε ΖΕΠ¹⁵.

25. Όπως έχει διαπιστώσει το Δικαστήριο, η Ισπανία όφειλε να έχει εκπληρώσει πλήρως την υποχρέωση κατατάξεως σε ΖΕΠ κατά το χρονικό σημείο της προσχωρήσεώς της στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, δηλαδή την 1η Ιανουαρίου 1986¹⁶. Ωστόσο, το κρίσιμο χρονικό σημείο για την εκτίμηση της υπό κρίση παραβάσεως στην παρούσα διαδικασία είναι, ως γνωστόν, αυτό της λήξεως της προθεσμίας που έταξε η Επιτροπή με την αιτιολογημένη γνώμη¹⁷. Δεδομένου ότι η Επιτροπή παρέτεινε την προθεσμία αυτή μέχρι τις 3 Μαΐου 2003, πρέπει να κριθεί αν η Ισπανία είχε προβεί στην κατάταξη επαρκούς αριθμού ΖΕΠ σε εκείνο το χρονικό σημείο.

B — Επί της μερικής αποδοχής της αιτιάσεως

26. Η Ισπανία προβάλλει έντονες αντιρρήσεις κατά της αιτιάσεως, ιδίως όσον

15 — Αποφάσεις της 2ας Αυγούστου 1993, C-355/90, Επιτροπή κατά Ισπανίας [έλη Santoña] (Συλλογή 1993, σ. I-4221, σκέψη 26), της 11ης Ιουλίου 1996, C-44/95, Royal Society for the Protection of Birds [Lappel Bank] (Συλλογή 1996, σ. I-3805, σκέψη 26), και Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών (προμνησθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψεις 59 επ.).

16 — Απόφαση έλη Santoña (προμνησθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψη 11).

17 — Αποφάσεις της 4ης Ιουλίου 2002, C-173/01, Επιτροπή κατά Ελλάδας (Συλλογή 2002, σ. I-6129, σκέψη 7), της 10ης Απριλίου 2003, C-114/02, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή 2003, σ. I-3783, σκέψη 9) και της 18ης Μαΐου 2006, C-221/04, Επιτροπή κατά Ισπανίας [θήρα με βρόχους] (Συλλογή 2006, σ. I-4515, σκέψη 23).

14 — Απόφαση Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών (προμνησθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψεις 55 επ.).

αφορά τη σημασία του καταλόγου IBA 98 για την εκτίμηση της υποχρέωσης χαρακτηρισμού. Ωστόσο προέβη, μετά τις 3 Μαΐου 2003, στην κατάταξη νέων και στην επέκταση υφισταμένων ΖΕΠ στην Ανδαλουσία, στις Βαlearίδες Νήσους, στην Castilla-La Mancha, στην Καταλωνία, στη Γαλικία και στη Βαλένθια. Ως προς τις Καναρίους Νήσους, η Ισπανία δεν κοινοποίησε κάποια νέα κατάταξη ΖΕΠ μετά το εν λόγω χρονικό σημείο, αλλά με τα υπομνήματά της αναγνωρίζει ότι απαιτείται τουλάχιστον η κατάταξη δεκαέξι ακόμη ΖΕΠ και η επέκταση ένδεκα υφισταμένων ΖΕΠ στα νησιά αυτά. Και στην Ανδαλουσία, την Καταλωνία, τη Γαλικία και τη Βαλένθια απαιτείται κατάταξη νέων και επέκταση υφισταμένων ΖΕΠ.

28. Σε όλες όμως τις ανωτέρω περιπτώσεις συνέτρεχαν ιδιαίτερες περιστάσεις που καθιστούσαν την παράλειψη ιδιαίτερας σοβαρή. Στην περίπτωση της Γαλλίας, για έξι είδη του παραρτήματος I δεν είχε ταξινομηθεί καμία ΖΕΠ²⁰, στην περίπτωση της Φινλανδίας είχαν συνολικά ταξινομηθεί δεκαπέντε μόνον ΖΕΠ, αριθμός αναμφισβήτητα ανεπαρκής²¹, ενώ η Ιταλία παραδέχθηκε ότι κατά την επιλογή των ζωνών είχαν ληφθεί υπόψη παράγοντες οικονομικής και ψυχαγωγικής φύσεως²². Ήταν επίσης βέβαιο ότι οι ταξινομήσεις ΖΕΠ στην Ιταλία υπολείπονταν κατά πολύ του IBA 89²³. Ως εκ τούτου, τυχόν καταδίκη της Ισπανίας βάσει και μόνο των κατατάξεων σε ΖΕΠ που έχουν γίνει εν τω μεταξύ θα στηριζόταν σε σχετικά ασθενές έρεισμα.

27. Σε ορισμένες παλαιότερες υποθέσεις το Δικαστήριο στηρίχθηκε σε παρόμοιες περιστάσεις για να διαπιστώσει τη μη επαρκή κατάταξη ΖΕΠ κατά το κρίσιμο χρονικό σημείο¹⁸. Ειδικότερα, με την κατάταξη μιας ΖΕΠ το κράτος μέλος αναγνωρίζει ότι η συγκεκριμένη περιοχή συγκαταλέγεται στα πλέον κατάλληλα εδάφη για την προστασία των πτηνών¹⁹. Μπορεί επομένως να θεωρηθεί ότι η Ισπανία, καθόσον προέβη σε κατάταξη και άλλων ζωνών προστασίας για πτηνά μετά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, αναγνώρισε την υποχρέωσή της να προβεί σε περαιτέρω κατάταξη τέτοιων ζωνών.

29. Προπαντός, όμως, μια απόφαση στηριζόμενη σε αυτήν τη βάση δεν θα ήταν πρόσφορη για να τερματίσει τη συνεχιζόμενη έριδα μεταξύ των διαδίκων. Ειδικότερα, οι χαρακτηρισμοί ΖΕΠ και οι σχετικές αναγγελίες που έχουν γίνει εν τω μεταξύ δεν έχουν καταστήσει την προσφυγή άνευ αντικειμένου. Η Ισπανία αρνείται ότι έχει υποχρέωση να προβεί σε επιπλέον χαρακτηρισμούς βάσει του IBA 98, ενώ η Επιτροπή προφανώς δεν είναι ακόμη ικανοποιημένη με τις μέχρι τώρα παραχωρήσεις. Σε περίπτωση καταδί-

18 — Απόφασεις της 21ης Νοεμβρίου 2002, Επιτροπή κατά Γαλλίας (προμνησθείσα στην υποσημείωση 4, σκέψεις 19 επ.), Επιτροπή κατά Φινλανδίας (προμνησθείσα στην υποσημείωση 5, σκέψεις 28 επ.) και Επιτροπή κατά Ιταλίας (προμνησθείσα στην υποσημείωση 6, σκέψη 16).

19 — Απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 1991, C-57/89, Επιτροπή κατά Γερμανίας (Leybucht) (Συλλογή 1991, σ. I-883, σκέψη 20).

20 — Απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 2002, Επιτροπή κατά Γαλλίας (προμνησθείσα στην υποσημείωση 4, σκέψη 20).

21 — Απόφαση Επιτροπή κατά Φινλανδίας (προμνησθείσα στην υποσημείωση 5, σκέψη 31).

22 — Απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας (προμνησθείσα στην υποσημείωση 6, σκέψη 17).

23 — Απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας (προμνησθείσα στην υποσημείωση 6, σκέψη 18).

κης της Ισπανίας βάσει των προαναφερθέντων χαρακτηρισμών και αναγγελιών, η διαφορά ως προς το κατά πόσο χρειάζεται να ταξινομηθούν και άλλες περιοχές θα παρέμενε ανεπίλυτη και θα οδηγούσε στη διαδικασία του άρθρου 228 ΕΚ, θα ήταν δε πιθανό, στο πλαίσιο αυτό, να υποβληθεί εκ νέου στο Δικαστήριο²⁴.

30. Η αβεβαιότητα αυτή θα απέβαινε ιδίως εις βάρος της Ισπανίας, διότι, ενώ η έκταση της υποχρέωσης της από ενδεχόμενη απόφαση θα παρέμενε αδιευκρίνιστη, θα έπρεπε ωστόσο να φοβείται μήπως καταδικαστεί, με νέα δίκη, σε καταβολή χρηματικής ποινής ή και κατ' αποκοπήν ποσού. Η επιβάρυνση αυτή θα ήταν δυσανάλογη, αδικαιολόγητη και άδικη, ιδίως διότι μια καταδίκη βάσει των χαρακτηρισμών και των σχετικών αναγγελιών που έλαβαν χώρα εν τω μεταξύ θα στηριζόταν μόνο στο γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της διαδικασίας διαπιστώσεως παραβάσεως η Ισπανία προσπαθούσε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της.

31. Επιβάλλεται επομένως να κριθεί η διαφορά μεταξύ των διαδίκων και κατά το εναπομένον μέρος της²⁵.

24 — Οι διαδικασίες κατά της Γαλλίας και της Ιταλίας βρίσκονται για πάνω από έναν χρόνο στο στάδιο της κατά το άρθρο 228 ΕΚ αιτιολογημένης γνώμης (ανακοινωθέντα Τύπου της Επιτροπής IP/05/29 της 12ης Ιανουαρίου 2005 ως προς τη Γαλλία και IP/05/56 της 18ης Ιανουαρίου 2005 ως προς την Ιταλία). Η Επιτροπή όμως εξετάζει τώρα αν η Γαλλία έχει εν τω μεταξύ εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της με νέους χαρακτηρισμούς (ανακοινωθέν Τύπου IP/06/907 της Επιτροπής της 3ης Ιουλίου 2006).

25 — Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Siegbert Alber, της 27ης Ιουνίου 2002, στην υπόθεση C-202/01, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή 2002, σ. I-11019, σημείο 25).

Γ — *Επί του εναπομένου μέρους της διαφοράς μεταξύ των διαδίκων*

32. Προς απόδειξη της αιτιάσεώς της, η Επιτροπή στηρίζεται ιδίως στο ότι, στις προαναφερθείσες αυτόνομες κοινότητες, οι κατατάξεις ΖΕΠ στις οποίες προχώρησε η Ισπανία δεν κάλυπταν εκτεταμένα τμήματα των αναφερόμενων στον IBA 98 περιοχών, αλλά και στο ότι δεν έχουν καταταγεί όλοι οι υγρότοποι τους οποίους η Ισπανία έχει αναγνωρίσει ως τέτοιους κατά την έννοια της συμβάσεως του Ramsar (Ιράν) για τους υγροτόπους διεθνούς ενδιαφέροντος²⁶, καθώς επίσης στην ανεπαρκή κάλυψη ορισμένων άξιων ιδιαίτερης προστασίας ειδών του παραρτήματος I της οδηγίας για την προστασία των πτηνών.

33. Η Επιτροπή έχει προβάλει κατ' επανάληψη τον ισχυρισμό περί μη επαρκούς προστασίας ορισμένων άξιων ιδιαίτερης προστασίας ειδών, σχεδόν παντού όμως χωρίς ρητή αιτιολογία. Η απαρίθμηση των οικείων ειδών, που γίνεται για κάθε αυτόνομη κοινότητα, και η μερική απαρίθμηση των οικείων οικοτόπων (στέπες, υγρότοποι ή όρη) σε καμία περίπτωση δεν αρκεί για την τεκμηρίωση του ισχυρισμού περί μη επαρκούς προστασίας. Η μόνη —έμμεση— τεκμηρίωση του εν λόγω ισχυρισμού αντλείται από τον IBA 98, ο οποίος κατονομάζει περιοχές που δεν έχουν ακόμη χαρακτηριστεί ως ΖΕΠ και είναι οι πλέον κατάλληλες για την προστασία των ειδών αυτών. Επομένως, η αιτίαση αυτή δεν

26 — Σύμβαση της 2ας Φεβρουαρίου 1971, *Recueil des traités des Nations unies*, τόμος 996, σ. 245.

εμπεριέχει κάποιο νέο επιχείρημα, διαφορετικό από την επίκληση του IBA 98, αλλά απλώς βοηθεί να καταδειχθεί η αποδεικτική αξία του εν λόγω καταλόγου για την τεκμηρίωση της ανεπαρκούς κατατάξεως ΖΕΠ. Έτσι δεν συντρέχει ανάγκη να εκτιμηθεί η συγκεκριμένη επιχειρηματολογία ξεχωριστά.

34. Όσον αφορά τις καλούμενες περιοχές Ramsar, η Επιτροπή αναφέρει στην προσφυγή δύο περιοχές στην Ανδαλουσία και μία στη Γαλικία, οι οποίες κατά το κρίσιμο χρονικό σημείο δεν είχαν ακόμη χαρακτηριστεί ως ΖΕΠ. Δεδομένου ότι η Ισπανία δεν αντιλέγει, ως προς το σημείο αυτό υπάρχει ομολογία.

35. Επομένως, η εξέταση μπορεί να περιορισθεί στο ζήτημα της αποδεικτικής ισχύος του IBA 98.

36. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι ο IBA 98 αποτελεί το πλέον τεκμηριωμένο και ακριβές διαθέσιμο στοιχείο αναφοράς για τον καθορισμό των καταλληλότερων εδαφών για τη διατήρηση και, ιδίως, την επιβίωση και αναπαραγωγή των σημαντικών ειδών. Ο κατάλογος αυτός βασίζεται σε ισορροπημένα ορνιθολογικά κριτήρια, τα οποία επιτρέπουν τον προσδιορισμό των καταλληλότερων τόπων για τη διατήρηση όλων των ειδών που μνημονεύονται στο παράρτημα I και άλλων αποδημητικών ειδών και προσδιορίζει τα εδάφη που επιβάλλεται κατά προτεραιότητα να χαρακτηρισθούν ως ζώνες προστασίας για πτηνά στην Ισπανία.

37. Από τη σύγκριση των στοιχείων του IBA 98 με τις ζώνες ειδικής προστασίας για πτηνά που έχει καθορίσει το Βασίλειο της Ισπανίας συνάγεται, τόσο ως προς το σύνολο της ισπανικής επικράτειας όσο και κατόπιν ιδιαίτερης εξετάσεως της κάθε αυτόνομης κοινότητας, ότι οι περιοχές που χαρακτηρίστηκαν ως ζώνες ειδικής προστασίας για πτηνά υπολείπονται, κατ' αριθμό και κατ' έκταση, των περιοχών που βάσει επιστημονικών δεδομένων είναι οι πλέον κατάλληλες για την παροχή επαρκούς προστασίας στα πτηνά του άρθρου 4 της οδηγίας.

38. Κατά της προσφυγής στον IBA 98 η Ισπανία αντιτάσσει καταρχήν ότι η ταξινόμηση ενός δικτύου ΖΕΠ πρέπει να θεμελιώνεται σε στοιχεία που διαθέτουν οι αρμόδιες αρχές, ενώ ο IBA 98 δεν συνιστά τέτοια βάση αναφοράς.

39. Η άποψη αυτή είναι εν μέρει μόνον ορθή. Τα κράτη μέλη φέρουν αποκλειστικά την ευθύνη της κατατάξεως σε ΖΕΠ. Δεν μπορούν να απεμπολήσουν την αρμοδιότητά τους, υιοθετώντας και εφαρμόζοντας απλώς τα πορίσματα άλλων φορέων, έστω και αν πρόκειται για οργανώσεις προστασίας πτηνών. Αντίθετως, κάθε χαρακτηρισμός προϋποθέτει ότι η οικεία περιοχή, κατά την πεποίθηση των αρμόδιων αρχών που βασίζεται στα καλύτερα διαθέσιμα επιστημονικά δεδομένα²⁷, ανήκει

27 — Βλ. αποφάσεις της 17ης Ιανουαρίου 1991, C-157/89, Επιτροπή κατά Ιταλίας [περίοδοι θήρας] (Συλλογή 1991, σ. I-57, σκέψη 15) και της 8ης Ιουνίου 2006, C-60/05, WWF Italia κ.λπ. (Συλλογή 2006, σ. I-5083, σκέψη 27).

στα πιο κατάλληλα για την προστασία των πτηνών εδάφη.

40. Τούτο όμως δεν σημαίνει ότι γενικώς το καθήκον χαρακτηρισμού αδρανει για όσο διάστημα δεν έχει πραγματοποιηθεί πλήρης εξέταση και επαλήθευση των νέων επιστημονικών δεδομένων από τις αρμόδιες αρχές. Υπενθυμίζεται αντιθέτως ότι το καθήκον χαρακτηρισμού υφίσταται από την παρέλευση της προθεσμίας για τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, δηλαδή, ως προς την Ισπανία, από την 1η Ιανουαρίου 1986²⁸. Η υποχρέωση κατατάξεως δεν περιορίζεται από το επίπεδο των επιστημονικών γνώσεων σε μια δεδομένη χρονική στιγμή²⁹.

41. Με την υποχρέωση αυτή είναι συνυφασμένο και ένα ακόμη καθήκον αυτό του εντοπισμού των πλέον κατάλληλων περιοχών. Το άρθρο 10 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, σε συνδυασμό με το παράρτημα V αυτής, υποχρεώνει τα κράτη μέλη να υποστηρίζουν τις αναγκαίες έρευνες και εργασίες. Επομένως, η Ισπανία όφειλε να έχει προβεί μέχρι το 1986 σε πλήρη επιστημονική καταγραφή των πληθυσμών πτηνών που απαντούν στην επικράτειά της και στην κατάταξη των ΖΕΠ που θα προέκυπταν από την καταμέτρηση αυτή. Αν είχε ανταποκριθεί πλήρως στην υποχρέωσή της αυτή, είτε ο IBA 98 θα περιελάμβανε μόνο ΖΕΠ είτε η Ισπανία θα ήταν σε θέση να αντικρούσει

ευχερώς όλες τις περαιτέρω αξιώσεις περί κατατάξεως ΖΕΠ. Μόνο σε περίπτωση μεταβολής των πληθυσμών πτηνών θα μπορούσε να ανακύψει υποχρέωση για νέους χαρακτηρισμούς, τέτοιον ισχυρισμό όμως δεν προβάλλει κανείς από τους διαδίκους.

42. Στο πλαίσιο αυτό αποσαφηνίζεται και η σημασία του καταλόγου IBA 98 για την υπό κρίση διαφορά. Ο κατάλογος αυτός, σύμφωνα με την άποψη και της Επιτροπής, δεν προσδιορίζει οριστικά το δίκτυο των ΖΕΠ που πρέπει να χαρακτηρισθούν. Η Επιτροπή δεν αξιώνει από την Ισπανία να χαρακτηρίσει ως ΖΕΠ *καθεμία* από τις περιλαμβανόμενες στον κατάλογο περιοχές σε όλη της την έκταση. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή παραιτήθηκε από την αιτίαση περί μη επαρκούς χαρακτηρισμού ως προς ορισμένες αυτόνομες κοινότητες, μολονότι οι οικείοι χαρακτηρισμοί υπολείπονται του IBA 98³⁰, επίσης δε αποδέχθηκε την επιστημονικά θεμελιωμένη οριοθέτηση ΖΕΠ στο εσωτερικό των IBA, έστω και αν η έκταση αυτών των ΖΕΠ εν μέρει υπολείπεται κατά πολύ των όσων προβλέπει ο IBA 98³¹. Ο IBA 98 αποτελεί μάλλον απλή ένδειξη ότι οι μέχρι τώρα χαρακτηρισμοί σαφώς δεν ανταποκρίνονται στις επιταγές του άρθρου 4 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών.

43. Είναι καταρχήν δυνατόν να χρησιμοποιηθεί ένας κατάλογος περιοχών κατ' αυτόν τον τρόπο. Το Δικαστήριο έχει κρίνει, σε

28 — Απόφαση έλη *Santoña* (προμνησθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψη 11).

29 — Απόφαση της 23ης Μαρτίου 2006, C-209/04, Επιτροπή κατά Αυστρίας [*Lauteracher Ried*] (Συλλογή 2006, σ. I-2755, σκέψη 44).

30 — Σημείο 38 του υπομνήματος απαντήσεως.

31 — Σημείο 183 του δικογράφου της προσφυγής, βλ., κατωτέρω, σημεία 94 επ.

σχέση με τον παλαιότερο κατάλογο IBA 89, ότι, ενόψει της επιστημονικής αξίας του καταλόγου αυτού και εφόσον δεν έχει προσκομισθεί επιστημονική απόδειξη περί του ότι η εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών μπορεί να επιτευχθεί διά της κατάταξής σε ΖΕΠ περιοχών διαφορετικών από τις περιλαμβανόμενες στον εν λόγω κατάλογο και με μικρότερη συνολική έκταση από εκείνες, ο εν λόγω κατάλογος, καίτοι μη νομικώς δεσμευτικός για το οικείο κράτος μέλος, μπορεί να χρησιμοποιηθεί από το Δικαστήριο ως βάση αναφοράς προκειμένου να εκτιμηθεί αν το κράτος μέλος αυτό έχει κατατάξει σε ΖΕΠ αρκετά, σε αριθμό και επιφάνεια, εδάφη, κατά την έννοια των προμνημονευθεισών διατάξεων της οδηγίας³².

44. Η Επιτροπή δεν αναφέρεται πλέον στον ανωτέρω παλαιότερο και αναγνωρισμένο από το Δικαστήριο κατάλογο, αλλά στον IBA 98. Κατ' αυτήν, ο IBA 98 παρέχει πλέον τα καλύτερα διαθέσιμα επιστημονικά δεδομένα ως προς τα καταλληλότερα για την προστασία των πτηνών εδάφη.

45. Η Ισπανία θα μπορούσε να ανατρέψει αυτό το τεκμήριο προσκομίζοντας καλύτερα επιστημονικά δεδομένα, από τα οποία θα προέκυπτε ότι οι χαρακτηρισθείσες ΖΕΠ ανταποκρίνονται πλήρως στις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 4 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών³³. Όπως

φαίνεται, οι αυτόνομες κοινότητες τις οποίες δεν αφορά πλέον η παρούσα δίκη απέδειξαν τούτο πείθοντας την Επιτροπή. Η Ισπανία ισχυρίζεται ότι ανάλογα στοιχεία υπάρχουν ή συγκεντρώνονται και για άλλες αυτόνομες κοινότητες. Ο ισχυρισμός αυτός όμως κατά κανόνα³⁴ δεν εξειδικεύεται επαρκώς ώστε να μπορέσει το Δικαστήριο να κρίνει αν ο IBA 98 ανατρέπεται ως προς τις συγκεκριμένες αυτόνομες κοινότητες.

46. Η Ισπανία όμως ακολουθεί, καθόσον ενδιαφέρει εν προκειμένω, διαφορετική στρατηγική. Προσπαθεί να προκαλέσει αμφιβολίες ως προς την επιστημονική αξία του καταλόγου IBA 98 προκειμένου να εμποδίσει τη χρήση του προς απόδειξη της μη επαρκούς κατάταξής ΖΕΠ. Προς τον σκοπό αυτό, διατυπώνει μια σειρά βασικών επικρίσεων, αμφισβητεί την ποιότητα των δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν και τέλος προβάλλει αντιρρήσεις κατά ορισμένων από τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για τον καθορισμό των πλέον κατάλληλων για την προστασία των πτηνών περιοχών.

1. Επί των επικρίσεων που καταρχήν διατυπώνονται κατά του IBA 98

32 — Αποφάσεις Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών (προμνησθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψεις 68 έως 70) και της 20ής Μαρτίου 2003, Επιτροπή κατά Ιταλίας (προμνησθείσα στην υποσημείωση 6, σκέψη 18).

33 — Βλ. αποφάσεις Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών (προμνησθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 66) και Επιτροπή κατά Ιταλίας (προμνησθείσα στην υποσημείωση 6, σκέψη 18), που αναφέρονται αμφοτέρως στον IBA 89, καθώς και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Philippe Léger στην υπόθεση C-240/00, Επιτροπή κατά Φινλανδίας (προμνησθείσα στην υποσημείωση 5, σημείο 42).

47. Η Ισπανική Κυβέρνηση διατυπώνει καταρχάς ορισμένες βασικές επικρίσεις κατά

34 — Μόνο ως προς τις αυτόνομες κοινότητες της Καταλονίας και των Καναρίων Νήσων υπάρχει η αφετηρία μιας επιστημονικά θεμελιωμένης επιχειρηματολογίας (βλ., κατωτέρω, σημεία 106 και 126 επ.).

του IBA 98. Κατ' αυτήν, η ποιότητα του καταλόγου αυτού είναι τελείως διαφορετική από εκείνη του IBA 89. Ο IBA 89 καταρτίστηκε από το Διεθνές Συμβούλιο για τη Διαφύλαξη των Πτηνών κατ' εντολή της Επιτροπής, αντιθέτως προς τον IBA 98, που καταρτίστηκε αποκλειστικά από μια ισπανική οργάνωση για την προστασία των πτηνών, τη SEO/BirdLife. Η BirdLife International, η οργάνωση που διαδέχθηκε το Διεθνές Συμβούλιο για τη Διαφύλαξη των Πτηνών, αποποιήθηκε ρητώς την ευθύνη για το περιεχόμενο του IBA 98.

48. Κατά την Ισπανία, είναι ανεξήγητο το πώς ο IBA 98 καλύπτει, εννέα μόλις χρόνια μετά τον IBA 89, 16 εκατομμύρια εκτάρια αντί 9,5 εκατομμυρίων εκταρίων. Ωστόσο, σύμφωνα με την Επιτροπή και το Δικαστήριο, ο IBA 89 ήταν αυστηρός, ακριβής και εξαντλητικός. Φαίνεται ότι η SEO/BirdLife προετίθετο, μετά την απόφαση εις βάρος των Κάτω Χωρών³⁵, να αυξήσει μονομερώς τον αριθμό και την έκταση των περιοχών με ορνιθολογική σημασία προκειμένου να δημιουργήσει επιχειρήματα για την κίνηση διαδικασίας διαπιστώσεως παραβάσεως. Ο IBA 98 δημοσιεύθηκε στις αρχές του 1999 και μόλις ένα χρόνο αργότερα κινήθηκε η παρούσα διαδικασία διαπιστώσεως παραβάσεως.

49. Όπως όμως ορθώς υπογραμμίζει η Επιτροπή, η οργάνωση που επεξεργάστηκε τον IBA 98 είναι η ίδια που κατάρτισε το ισπανικό τμήμα του IBA 89: η SEO/BirdLife. Ο IBA 98 περιέχει μεν την επιφύλαξη ότι η BirdLife International, ο διεθνής σύνδεσμος

των οργανώσεων προστασίας πτηνών, δεν αναλαμβάνει καμία ευθύνη, πλην όμως η οργάνωση αυτή έχει εν τω μεταξύ ενσωματώσει τον IBA 98 στον κατάλογο σημαντικών για την προστασία των πτηνών περιοχών για τον οποίο ευθύνεται η ίδια, τον IBA 2000³⁶.

50. Η SEO/BirdLife αποτελεί αναγνωρισμένη αυθεντία σε ορνιθολογικά θέματα όσον αφορά την Ισπανία. Η Ισπανία δέχεται τούτο ρητώς. Η επισημανθείσα από την Επιτροπή ανάθεση, εκ μέρους ισπανικών φορέων, της διεξαγωγής πραγματογνωμοσυιών στην οργάνωση αυτή, η συμμετοχή κρατικών φορέων της Ισπανίας στον IBA 98³⁷ και η συμπλήρωση, βάσει του IBA 98, των χαρακτηρισμών περιοχών σε ορισμένες αυτόνομες κοινότητες της Ισπανίας επιβεβαιώνουν το επιστημονικό κύρος της SEO/BirdLife. Τέλος, και το Δικαστήριο προσφάτως βασίστηκε ρητώς σε μια έκθεση της SEO/BirdLife για το κυνήγι της τσίχλας³⁸.

51. Επίσης, από απόψεως μεθοδολογίας και συμμετοχής της Επιτροπής, ο νέος κατάλογος είναι εν πολλοίς αντίστοιχος του προη-

36 — Heath, M. F. και Evans M. I., Important Bird Areas in Europe. Priority sites for conservation. Volume 2: Southern Europe, *BirdLife Conservation Series* αριθ. 8, τόμος II, Cambridge (2000), σ. 515 επ.

37 — Βλ. τον κατάλογο στη σ. 14 του IBA 98.

38 — Απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2004, C-79/03, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Συλλογή 2004, σ. I-11619, σκέψη 19).

γούμενου. Όπως και ο προηγηθείς IBA 89, ο απογραφικός κατάλογος IBA 98 είναι το προϊόν της εφαρμογής, επί των καταγραφέντων πληθυσμών πτηνών, μιας σειράς ορνιθολογικών κριτηρίων για την ανεύρεση των πλέον κατάλληλων περιοχών.

52. Όσον αφορά τα κριτήρια για την επιλογή των περιοχών, ο IBA 89 και ο IBA 98 συμφωνούν ως επί το πλείστον³⁹. Η συμμετοχή της Επιτροπής στον IBA 89, που υπογραμμίστηκε από την Ισπανία, εξαντλήθηκε κατ' ουσία στην παρακολούθηση της επεξεργασίας των κριτηρίων από τους ορνιθολόγους. Δεδομένου ότι τα κριτήρια αναχρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό, η Επιτροπή ευθύνεται, τουλάχιστον εμμέσως, και για τον IBA 98. Απεναντίας, και στον IBA 89 η Επιτροπή δεν είχε σχεδόν καμία δυνατότητα να επιβλέψει τη συλλογή των δεδομένων διότι δεν μπορούσε να επαληθεύσει την ύπαρξη και το μέγεθος του κάθε αναφερόμενου πληθυσμού πτηνών. Και ως προς αυτό το σημείο δεν υπάρχει συνεπώς ουσιώδης διαφορά μεταξύ του IBA 89 και του IBA 98.

53. Κατά τα λοιπά, οι θεμελιώδεις ενστάσεις που προβάλλει η Ισπανική Κυβέρνηση κατά του IBA 98 αποτελούν απλές εικασίες —σχεδόν υπόνοιες— και κατά συνέπεια δεν μπορούν αφεαυτών να θέσουν υπό αμφισβήτηση το κύρος του καταλόγου. Είναι εύλογο ότι η αύξηση των επιστημονικών γνώσεων για την παρουσία πτηνών καθιστά δυνατό τον εντοπισμό και άλλων περιοχών που είναι πλέον κατάλληλες για την προστασία των πτηνών. Άλλωστε, μια οργάνωση που έχει ως σκοπό την προστασία των πτηνών, όπως είναι η SEO/BirdLife, είναι

εύλογο να καταβάλλει προσπάθειες για την ενημέρωση και τη συμπλήρωση του καταλόγου σημαντικών περιοχών, από τη στιγμή που το Δικαστήριο αναγνώρισε την αξία του καταλόγου αυτού ως μέσου αποδείξεως της μη επαρκούς ταξινομήσεως ΖΕΠ. Παρόμοια τακτική ακολούθησε και η BirdLife International σε συνεργασία με τους λοιπούς εταίρους της στα ευρωπαϊκά κράτη, δεδομένου ότι το 2000 δημοσιεύθηκε νέος ευρωπαϊκός κατάλογος⁴⁰.

54. Τέλος, δεν είναι πειστικό ούτε το επιχείρημα που αντιτάσσει η Ισπανία ότι η συνεισφορά της στις καταταγίσεις εντός της κοινότητας ΖΕΠ είναι ήδη δυσανάλογα υψηλή. Είναι μεν ορθό ότι, κατά τον χρόνο της ασκήσεως της προσφυγής, η Ισπανία παρουσίαζε την υψηλότερη αναλογία ΖΕΠ σε σχέση με τη συνολική εδαφική έκτασή της. Ως εκ τούτου, κατά το χρονικό εκείνο σημείο, στην Ισπανία αντιστοιχούσε το 35 % των χαρακτηρισθέντων ως ΖΕΠ εδαφών της Κοινότητας, αλλά μόνο το 16 % του συνολικού εδάφους της Κοινότητας.

55. Το επιχείρημα όμως αυτό δεν έχει καμία νομική αξία. Το άρθρο 4 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών δεν επιβάλλει την κατάταξη ΖΕΠ από το κάθε κράτος μέλος ανάλογα με το μέγεθός του, αλλά την κατάταξη από τα κράτη μέλη των καταλληλότερων εδαφών. Αναλόγως των οικείων γεωγραφικών και βιολογικών συνθηκών, τα κράτη μέλη διαθέτουν τέτοια εδάφη σε διαφορετικό βαθμό. Έτσι, η Σλοβενία και η Σλοβακία έχουν εν τω μεταξύ χαρακτηρίσει ως ΖΕΠ σαφώς μεγαλύτερο τμήμα του

39 — Βλ., κατωτέρω, σημεία 70 επ.

40 — Ο IBA 2000, προμνησθείς στην υποσημείωση 36.

εδάφους τους⁴¹. Αν η συνεισφορά που παρέχει ένα κράτος μέλος, μέσω της κατάταξέως σε ΖΕΠ, στη διαμόρφωση του Natura 2000 είναι δυσανάλογα υψηλή, η Κοινότητα υποχρεούται, βάσει της αρχής της κοινοτικής πίστεως, να παράσχει αναλογικά μεγαλύτερη ενίσχυση στο κράτος αυτό στο πλαίσιο της κοινοτικής υποστηρίξεως του δικτύου⁴².

56. Οι θεμελιώδεις ενστάσεις της Ισπανίας κατά του IBA 98 δεν μπορούν επομένως να δημιουργήσουν αμφιβολίες ως προς την επιστημονική ποιότητα του καταλόγου. Στον νεότερο κατάλογο πρέπει καταρχήν να αναγνωριστεί, βάσει της προελεύσεώς του, επιστημονική αξία συγκρίσιμη με αυτήν του προηγούμενου.

2. Επί των δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν

57. Άλλες ενστάσεις της Ισπανίας αφορούν την ποιότητα του IBA 98 από την άποψη του

41 — Σύμφωνα με το Natura Barometer της Επιτροπής, όπως είχε τον Ιούνιο του 2005 (προμηθεσθέν στην υποσημείωση 12), πρόκειται για το 23 % της εκτάσεως της Σλοβενίας και για το 25,2 % της εκτάσεως της Σλοβακίας.

42 — Ναι μεν η σχετική με τη χρηματοδότηση ρύθμιση του άρθρου 8 της οδηγίας για τους οικοτόπους δεν αφορά τις προβλεπόμενες από την οδηγία για την προστασία των πτηνών ΖΕΠ, πλην όμως στο πλαίσιο του έκτου κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον αναφέρεται ως δράση προτεραιότητας η «εγκαθίδρυση του δικτύου Natura 2000 και η υλοποίηση των αναγκαίων τεχνικών και χρηματοδοτικών μέσων και μέτρων που απαιτούνται για την πλήρη υλοποίησή του και για την προστασία, εκτός των περιοχών του Natura 2000, των προστατευομένων δυνάμει των οδηγιών περί οικοτόπων και πτηνών ειδών» [άρθρο 6, παράγραφος 2, στοιχείο α', έβδομη περίπτωση, της αποφάσεως 1600/2002/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουλίου 2002, για τη θέσπιση του έκτου κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον (ΕΕ L 242, σ. 1)].

περιχομένου του. Για την εξέτασή τους επιβάλλεται να εκτιμηθεί ο τρόπος συλλογής των δεδομένων και η συνακόλουθη ποιότητα των δεδομένων του IBA 98.

58. Η Ισπανία παραπονείται ότι ο κατάλογος δεν περιέχει καμία αναφορά σε πηγές για την αξιολόγηση των περιοχών που απαριθμεί. Επομένως, δεν μπορούν να επαληθευθούν οι πληροφορίες στις οποίες βασίζεται ούτε η έκταση των περιοχών. Στο πλαίσιο αυτό, όμως, η Ισπανική Κυβέρνηση παραβλέπει το γεγονός ότι η παρουσία πληθυσμών πτηνών και οι εκτάσεις που απαιτούνται μπορούν ανά πάσα στιγμή να επαληθευθούν με επιτόπιες επιστημονικές έρευνες στις διάφορες IBA. Ούτε άλλωστε ο προηγούμενος κατάλογος IBA 89 ήταν πληρέστερος από απόψεως αναφοράς στις πηγές, ωστόσο το Δικαστήριο αναγνώρισε την εγκυρότητά του.

59. Η Ισπανία αντιτάσσει επίσης τον ισχυρισμό ότι η SEO/BirdLife αρνήθηκε να παράσχει στις αυτόνομες κοινότητες, που είναι αποκλειστικές αρμόδιες για την κατάταξη σε ΖΕΠ, απεριορίστη πρόσβαση στη βάση δεδομένων των IBA. Αυτή η βάση δεδομένων ενδέχεται να περιέχει διάφορες πληροφορίες για την κάθε IBA, οι οποίες δεν επαναλαμβάνονται στον κατάλογο, ιδίως βιβλιογραφικές παραπομπές και στοιχεία σχετικά με την ποιότητα των δεδομένων βάσει των οποίων οριοθετήθηκαν οι εν λόγω περιοχές⁴³.

43 — IBA 98, σ. 363 επ.

60. Δεν είναι γνωστό αν υπήρχαν αντίστοιχα εργαλεία και για τον IBA 89, τα οποία μπορούσαν να διευκολύνουν τα κράτη μέλη κατά την ταξινόμηση ΖΕΠ. Αν τα μέσα αυτά είναι σήμερα διαθέσιμα και παρ' όλ' αυτά οι αρμόδιες αρχές δεν έχουν ενδεχομένως πρόσβαση σε αυτά, τούτο είναι ιδιαίτερος λυπηρό. Δημιουργείται έτσι η εντύπωση ότι η SEO/BirdLife δεν καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την προαγωγή του σκοπού της, που είναι η πλήρης κατάταξη σε ΖΕΠ. Επισημαίνεται όμως ταυτόχρονα ότι η SEO/BirdLife αρνήθηκε την πλήρως ελεύθερη πρόσβαση στη βάση δεδομένων, αλλά είναι προφανώς διατεθειμένη να διαπραγματευθεί τους όρους πρόσβασης.

61. Εν πάση περιπτώσει, η μη παροχή της εν λόγω προσβάσεως δεν θέτει υπό αμφισβήτηση την επιστημονική ποιότητα του δημοσιευθέντος καταλόγου. Ειδικότερα, ο κατάλογος αυτός δεν περιορίζεται στην αξιοποίηση της βιβλιογραφίας στην οποία παραπέμπει η ανωτέρω βάση δεδομένων, αλλά βασίζεται κυρίως σε δημοσιεύτες κατά τα άλλα παρατηρήσεις και εμπειρικά πορίσματα τοπικών ομάδων της SEO/BirdLife, περιφερειακών διοικητικών αρχών, βιολόγων, οργανώσεων για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, ορνιθολόγων, ερευνητών, φυσιολογικών, καθηγητών πανεπιστημίου, δασικών υπαλλήλων και άλλων⁴⁴. Ως εκ τούτου, οι κρίσιμες για την επιλογή των IBA πληροφορίες περιέχονται στη δημοσίευση, ενώ οι βιβλιογραφικές αναφορές της βάσης δεδομένων έχουν υποδεέστερη σημασία για την ταυτοποίηση των IBA.

44 — IBA 98, σ. 39.

62. Θα ήταν επομένως χρήσιμο να κατονομαστούν τα πρόσωπα που ευθύνονται για τη συλλογή των δεδομένων στις διάφορες IBA. Λόγω των ειδικών γνώσεών τους, τα πρόσωπα αυτά θα μπορούσαν να βοηθήσουν τις αρμόδιες αρχές κατά την οριοθέτηση και τον χαρακτηρισμό μιας ΖΕΠ. Όπως όμως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, τα πρόσωπα αυτά έχουν έναντι της SEO/BirdLife αξίωση απορρήτου όταν διατρέχουν τον κίνδυνο να υποστούν αντίποινα επειδή τάσσονται υπέρ της κατάταξής σε ΖΕΠ. Τούτο δεν αποκλείεται ιδίως σε περίπτωση που τα πρόσωπα αυτά απασχολούνται σε κρατικούς φορείς που αντιτίθενται στην κατάταξη σε ΖΕΠ. Προβλήματα λόγω αμφισβητούμενων ΖΕΠ μπορούν να ανακύψουν και σε τοπικό επίπεδο.

63. Η Ισπανική Κυβέρνηση δεν μπορεί να αντιτάξει στην προσφυγή ούτε τον ισχυρισμό ότι στερήθηκε του δικαιώματος ακρόασεως ως προς τις πληροφορίες που περιείχε η βάση δεδομένων. Η προσφυγή δεν θεμελιώνεται στις πληροφορίες αυτές, αλλά μόνο στον δημοσιευθέντα κατάλογο IBA 98.

64. Εξίσου αδύνατον είναι για την Ισπανία να επικαλεστεί ότι η Επιτροπή δεν της παρέσχε υποστήριξη. Ναι μεν η Επιτροπή υποχρεούται να υποστηρίξει στο μέτρο του δυνατού τα κράτη μέλη κατά τον χαρακτηρισμό ΖΕΠ, τούτο όμως δεν της επιτρέπει να θέτει στη διάθεση των κρατών μελών στοιχεία που βρίσκονται στην κατοχή ιδιωτών. Τέτοια όμως είναι η περίπτωση της εν λόγω βάσης δεδομένων.

65. Ανεξαρτήτως του βαθμού κατά τον οποίο δεν της παρέχεται πρόσβαση στα εν λόγω στοιχεία, εν πάση περιπτώσει η Ισπανική Κυβέρνηση δεν εμποδίζεται να λάβει τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να εκπληρώσει πλήρως την υποχρέωσή της για τον χαρακτηρισμό ΖΕΠ. Απεναντίας, και μόνο με τη δημοσίευση του καταλόγου η SEO/BirdLife διευκόλυνε σημαντικά τη συμπλήρωση των χαρακτηρισμών. Οι ισπανικές αρχές δεν χρειάζεται έτσι να διερευνήσουν όλη την επικράτεια, αλλά μπορούν να επικεντρωθούν στις IBA.

66. Εν συνεχεία, η Ισπανική Κυβέρνηση εκφράζει αμφιβολίες ως προς την ποιότητα των δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν. Η ποιότητα των δεδομένων αξιολογείται από τη SEO/BirdLife ως εξής: το 38% των δεδομένων χαρακτηρίζεται ως υψηλής ποιότητας, το 44% ως μέσης και το 18% ως χαμηλής ποιότητας⁴⁵. Όσον αφορά την ποιότητα των διαθέσιμων δεδομένων για το κάθε αντικείμενο ορνιθολογικής προστασίας των επιμέρους περιοχών, ο IBA 98 διακρίνει τις ακόλουθες κατηγορίες: Α, Β, C και U. Το U σημαίνει ότι η ποιότητα αυτή είναι άγνωστη, το C υποδηλώνει ελάχιστες πληροφορίες, το Β ελλιπείς πληροφορίες και μόνον η κατηγορία Α αντιστοιχεί σε ακριβείς πληροφορίες⁴⁶.

67. Η Ισπανία εκτιμά ότι μόνον πληροφορίες της κατηγορίας Α επιτρέπεται να ληφθούν υπόψη κατά τη διαδικασία διαπιστώσεως παραβάσεως. Η ένσταση όμως αυτή κατ' αποτέλεσμα σημαίνει ότι η Ισπανία θα μπορούσε να παραμείνει αδρανής

μέχρις ότου η Επιτροπή ή ιδιωτικές οργανώσεις καταγράψουν συστηματικά και σε άριστο επιστημονικό επίπεδο τους πληθυσμούς πτηνών που απαντούν σε ολόκληρη την εθνική επικράτεια. Αυτό όμως είναι, βάσει της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, καθήκον της Ισπανίας. Επομένως, για όσο χρόνο δεν υπάρχουν καλύτερα δεδομένα, πληροφορίες μεσαίας ή χαμηλής ποιότητας μπορούν να χρησιμεύσουν επίσης ως ένδειξη για την ύπαρξη περιοχών που είναι οι πλέον κατάλληλες για την προστασία των πτηνών.

68. Επομένως, και οι ενστάσεις της Ισπανικής Κυβερνήσεως που αφορούν την ποιότητα των δεδομένων του IBA 98 πρέπει να απορριφθούν.

3. Επί των κριτηρίων καθορισμού των πλέον κατάλληλων για την προστασία των πτηνών περιοχών

69. Τέλος, η Ισπανική Κυβέρνηση επικρίνει ορισμένα από τα κριτήρια καθορισμού των πλέον κατάλληλων για την προστασία των πτηνών περιοχών και την εφαρμογή τους από τη SEO/BirdLife.

70. Τα κριτήρια αυτά παρουσιάζονται στους καταλόγους IBA 98 και IBA 2000⁴⁷. Οι IBA

45 — IBA 98, σ. 43, σχέδιο 5.

46 — IBA 98, σ. 364 επ.

47 — Τα κριτήρια στα οποία βασίστηκε ο IBA 89 παρουσιάζονται στον IBA 2000, τόμος 2, σ. 776 επ., και αντιπαραβάλλονται προς τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για τους νέους καταλόγους, βλ. και IBA 98, σ. 368.

φιλοξενούν τακτικά σημαντικό αριθμό ατόμων ενός παγκοσμίως απειλούμενου είδους (C.1)⁴⁸ ή τουλάχιστον το 1% του συναφούς συνολικού πληθυσμού ενός απειλούμενου στην ΕΕ είδους, ήτοι ενός από τα κατονομαζόμενα στο παράρτημα Ι της οδηγίας για την προστασία των πτηνών είδη (C.2)⁴⁹, είτε ενός άλλου αποδημητικού είδους (C.3)⁵⁰. Οι IBA περιλαμβάνουν επίσης μεγάλες συγκεντρώσεις άνω των 20 000 υδρόβιων ή άνω των 10 000 ζευγών θαλάσσιων πτηνών (C.4) και στενά περάσματα («bottleneck sites») από τα οποία διέρχονται τακτικά περισσότεροι από 5 000 πελαργοί ή περισσότερα από 3 000 αρπακτικά πτηνά ή γερανοί (C.5)⁵¹. Τέλος, βάσει του κριτηρίου C.6, οι πέντε σημαντικότερες για τα είδη του παραρτήματος Ι ζώνες της οικείας ευρωπαϊκής περιοχής πρέπει να θεωρούνται ως πλέον σημαντικές από ορνιθολογικής απόψεως ζώνες (επονομαζόμενο κριτήριο Top 5)⁵². Το κριτήριο C.7 καταλαμβάνει ΖΕΠ που έχουν χαρακτηριστεί ή πρόκειται να χαρακτηρισθούν, οι οποίες έχουν επιλεγεί βάσει άλλων κριτηρίων.

71. Η BirdLife βασίζεται επιπλέον σε ορισμένες θεμελιώδεις αρχές για την οριοθέτηση των περιοχών. Μία IBA είτε διαφοροποιείται σαφώς από το περιβάλλον της, είτε συνιστά περιοχή ήδη οριοθετημένη για τους σκοπούς της προστασίας του φυσικού

περιβάλλοντος, είτε ανταποκρίνεται μόνη της, ή σε συνδυασμό με άλλες IBA, προς όλες τις απαιτήσεις των οικείων ειδών κατά τον χρόνο της παραμονής τους σε αυτήν⁵³.

72. Δεδομένου ότι τα κριτήρια του IBA 89 και του IBA 98 για τον καθορισμό των πλέον κατάλληλων για την προστασία των πτηνών περιοχών συμπίπτουν σε μεγάλη έκταση, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει καταρχήν τα κριτήρια αυτά κρίνοντας ως προς τον παλαιότερο κατάλογο, τον IBA 89, ότι ήταν (κατά το κρίσιμο για την εκάστοτε διαδικασία χρονικό σημείο) το μόνο έγγραφο που περιείχε επιστημονικά αποδεικτικά στοιχεία τα οποία καθιστούσαν δυνατό να εκτιμηθεί αν το καθού κράτος είχε τηρήσει την υποχρέωσή του να κατατάξει σε ΖΕΠ τα πλέον κατάλληλα, σε αριθμό και σε επιφάνεια, εδάφη για τη διατήρηση των προστατευόμενων ειδών⁵⁴.

73. Τα κράτη μέλη ωστόσο δεν εμποδίζονται να διαμορφώσουν τα ίδια κριτήρια για τον καθορισμό των πλέον κατάλληλων για την προστασία των πτηνών περιοχών και να προβούν σε ταξινόμηση ΖΕΠ βάσει των κριτηρίων αυτών⁵⁵. Τα κριτήρια αυτά όμως πρέπει να είναι τουλάχιστον ισοδύναμα από ορνιθολογικής απόψεως με τα κριτήρια των καταλόγων IBA.

48 — Το κριτήριο αυτό αντιστοιχεί στο κριτήριο υπ' αριθ. 5 του IBA 89.

49 — Το κριτήριο αυτό αντιστοιχεί στο κριτήριο υπ' αριθ. 1 του IBA 89.

50 — Το κριτήριο αυτό δεν έχει αντίστοιχό του στον IBA 89.

51 — Τα κριτήρια C.4 και C.5 αποτελούν περαιτέρω εξέλιξη του κριτηρίου υπ' αριθ. 9 του IBA 89, το οποίο αφορούσε ζώνες αναπαύσεως περισσότερων από 20 000 υδρόβια ή 5 000 αρπακτικά πτηνά.

52 — Το κριτήριο C.6 δεν κατονομάζον ρητώς στη λίστα των κριτηρίων του IBA 89 αλλά οπωσδήποτε αναφερόταν στις σχετικές διευκρινίσεις, βλ. παράρτημα 7, σ. 2, του δικογράφου της προσφυγής στην υπόθεση C-3/96 (Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών) και παράρτημα 16 του δικογράφου της προσφυγής στην υπόθεση C-378/01 (Επιτροπή κατά Ιταλίας). Το κριτήριο αυτό αργότερα εξελίχθηκε και τέθηκε σε εφαρμογή στο πλαίσιο του σχεδίου για τους βιοτόπους CORINE.

53 — IBA 2000, σ. 13.

54 — Αποφάσεις Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών (προμνησθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψη 69) και Επιτροπή κατά Ιταλίας (προμνησθείσα στην υποσημείωση 6, σκέψη 18).

55 — Βλ. παραπομπές στην υποσημείωση 33.

74. Η Ισπανία όμως δεν ανέπτυξε δικά της κριτήρια, αλλά αντιτάσσεται στην εφαρμογή των κριτηρίων επιλογής C.1 και C.6 στο πλαίσιο του IBA 98 καθώς και στα όρια που καθορίστηκαν σε πολλές από τις εντοπισθείσες περιοχές.

α) Επί του κριτηρίου C.1

75. Η Ισπανία παραπονείται ότι η SEO/BirdLife επέλεξε σε ορισμένες περιπτώσεις, παρά τον ορισμό του κριτηρίου C.1, περιοχές που φιλοξενούν σαφώς λιγότερο από το 1% του αναπαραγωγικού πληθυσμού προστατευόμενων ειδών. Τούτο ισχύει ιδίως για τον αγριόγαλο. Η Ισπανία φιλοξενεί περί τα 23 000 άτομα, οπότε το όριο ανέρχεται στα 230 άτομα. Αντ' αυτού η SEO/BirdLife εφαρμόζει όριο 50 ατόμων.

76. Η Ισπανική Κυβέρνηση, διατυπώνοντας αυτές τις επικρίσεις, αγνοεί τον ορισμό του εν λόγω κριτηρίου. Στην περίπτωση των παγκοσμίως απειλούμενων ειδών αρκεί να υπάρχει στην οικεία περιοχή ένας *σημαντικός* αριθμός ατόμων. Ο σημαντικός αυτός αριθμός μπορεί να είναι σαφώς χαμηλότερος από το όριο του 1% που απαιτείται για την εφαρμογή του κριτηρίου C.2, που αφορά τα είδη που απειλούνται μόνον στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά όχι παγκοσμίως.

77. Για τα παγκοσμίως απειλούμενα είδη η BirdLife International θέτει, εξαιτίας του κινδύνου που διατρέχουν, σαφώς χαμηλότερα όρια, π.χ. για τον κατονομασθέντα από την Ισπανία αγριόγαλο προβλέπει όριο 30 ατόμων⁵⁶. Αντιθέτως, λόγω των συγκριτικά μεγαλύτερων πληθυσμών που απαντούν στην Ισπανία, η SEO/BirdLife καθόρισε για τον IBA 98 —όπως τονίζει η Επιτροπή— όριο *υψηλότερο* από εκείνο που καθόρισε η BirdLife International για τον ευρωπαϊκό κατάλογο.

78. Επιπλέον, το κριτήριο αυτό δεν κατέστη αυστηρότερο σε σύγκριση με τον αναγνωρισθέντα από το Δικαστήριο κατάλογο IBA 89, αλλ' αντιθέτως επιεκέστερο. Το κριτήριο υπ' αριθ. 5 του IBA 89 περιελάμβανε επιπλέον όλες τις περιοχές αναπαραγωγής σπανίων ή απειλούμενων ειδών.

79. Επομένως και αυτή η ένσταση της Ισπανίας πρέπει να απορριφθεί.

β) Επί του κριτηρίου C.6

80. Η Ισπανία επικρίνει ακόμη τον τρόπο εφαρμογής του κριτηρίου C.6, του επονομαζόμενου κριτηρίου Top 5. Βάσει του κριτηρίου αυτού, οι πέντε καλύτερες ζώνες της

κάθε περιοχής θεωρούνται ως οι καταλληλότερες για την προστασία των πτηνών. Η οριοθέτηση των περιοχών σε κάθε κράτος μέλος πραγματοποιείται με βάση τις εδαφικές μονάδες στις οποίες η Eurostat διαιρεί την Ευρώπη για στατιστικούς σκοπούς (Nomenclature des unités territoriales statistiques — NUTS). Η BirdLife έχει επιλέξει διαφορετικά επίπεδα αυτών των εδαφικών μονάδων για τα διάφορα κράτη μέλη ώστε να προκύψουν ευρωπαϊκές περιοχές συγκρίσιμου μεγέθους⁵⁷. Για την Ισπανία επελέγη το επίπεδο 2, το οποίο αντιστοιχεί στις αυτόνομες κοινότητες και επομένως συνεπάγεται διαίρεση σε 17 περιοχές.

81. Η Ισπανία αρνείται να αναγνωρίσει τις αυτόνομες κοινότητες ως ευρωπαϊκές περιοχές κατά την έννοια του κριτηρίου αυτού. Τονίζει ότι οι αυτόνομες κοινότητες δεν είναι οριοθετημένες βάσει ορνιθολογικών κριτηρίων, αλλά έχουν διοικητικό χαρακτήρα. Υπάρχουν έτσι 17 τέτοιες περιοχές στην Ισπανία, 20 στην Ιταλία και 95 στη Γαλλία⁵⁸. Αντιθέτως, η οριοθέτηση θα έπρεπε να γίνει βάσει των καλούμενων βιογεωγραφικών περιοχών, που ελήφθησαν υπόψη στο πλαίσιο της οδηγίας για τους οικοτόπους.

82. Για τους σκοπούς της οδηγίας για τους οικοτόπους, το σύνολο του εδάφους της

Κοινότητας διαιρείται σε επτά μέχρι στιγμής βιογεωγραφικές περιοχές: την ηπειρωτική, τη μεσογειακή, την αλπική, την ατλαντική, την περιοχή των νήσων των Μακάρων, τη βόρεια και την παννονική. Στην Ισπανία βρίσκονται τμήματα τεσσάρων εκ των περιοχών αυτών: της ατλαντικής, της μεσογειακής, της αλπικής και της περιοχής των νήσων των Μακάρων.

83. Αν αναγνωρίζονταν μόνον τα ισπανικά τμήματα των βιογεωγραφικών περιοχών ως «ευρωπαϊκές περιοχές» κατά την έννοια του κριτηρίου C.6, ο αριθμός των περιοχών στις οποίες θα αναφερόταν το κριτήριο αυτό θα μειωνόταν σημαντικά. Αντί 85 το πολύ καλύτερων ζωνών για το κάθε προστατευόμενο είδος, θα υπήρχαν στην Ισπανία 20 το πολύ τέτοιες ζώνες.

84. Η ένσταση αυτή της Ισπανίας δεν πρέπει να απορριφθεί άνευ ετέρου. Δεν ασκεί εν προκειμένω επιρροή ο ισχυρισμός της Επιτροπής ότι η Ισπανία μέχρι τώρα επέμενε πάντοτε ότι η εκπλήρωση της υποχρέωσης χαρακτηρισμού έπρεπε να εκτιμηθεί χωριστά για την κάθε αυτόνομη κοινότητα, ως αποκλειστικώς αρμόδια για τον χαρακτηρισμό αυτόν. Οι αρμοδιότητες των αυτόνομων κοινοτήτων δεν ασκούν επιρροή στο ζήτημα ποιες περιοχές πρέπει να χαρακτηρισθούν ως ΖΕΠ. Ως γνωστόν, η επιλογή των περιοχών πρέπει να βασίζεται σε επιστημονικά κριτήρια⁵⁹.

57 — IBA 2000, τόμος 2, σ. 18. Έτσι από τη σ. 778 προκύπτει ότι για το Βέλγιο, την Ελλάδα και την Ιρλανδία επελέγη επίπεδο υψηλότερο έναντι του IBA 89 και κατά συνέπεια μειώθηκε ο αριθμός των περιοχών.

58 — Στο σημείο αυτό σφάλλει η Ισπανική Κυβέρνηση: σύμφωνα με τον IBA 2000, τόμος 2, σ. 778, χρησιμοποιείται και για τη Γαλλία το δεύτερο επίπεδο της NUTS, το οποίο περιλαμβάνει 22 περιοχές.

59 — Βλ. παραπομπές στην υποσημείωση 15.

85. Σαφώς εντονότερα προσανατολισμένο στην ορνιθολογία, πλην όμως αλυσιτελές, είναι το επιχείρημα της Επιτροπής ότι οι βιογεωγραφικές περιοχές της οδηγίας για τους οικοτόπους δεν αφορούν τους πληθυσμούς πτηνών αλλά κυρίως την κατανομή των οικοτόπων. Κατά την Επιτροπή, τα πτηνά δύσκολα μπορούν να συγκριθούν με τα είδη και τους οικοτόπους που προστατεύονται από την οδηγία για τους οικοτόπους. Έστω όμως και αν οι βιογεωγραφικές περιοχές δεν είναι ειδικά προσανατολισμένες στην προστασία των πτηνών, πιθανότατα έχουν στενότερο σύνδεσμο με την προστασία των πτηνών απ' ό,τι εδαφικές υποδιαιρέσεις διοικητικού και στατιστικού χαρακτήρα.

86. Η BirdLife International παραδέχεται ότι ο προσανατολισμός βάσει των εδαφικών μονάδων της NUTS δεν συνιστά ορνιθολογικά άριστη επιλογή, διότι πολλά είδη πτηνών προτιμούν τις πιο αραιοκατοικημένες περιοχές, ενώ η NUTS βασίζεται στον πληθυσμό. Όταν η πυκνότητα του πληθυσμού είναι χαμηλότερη προκύπτουν μεγαλύτερες περιοχές. Για τον λόγο αυτόν επελέγησαν, αναλόγως του εκάστοτε κράτους μέλους, διαφορετικά επίπεδα της NUTS προκειμένου να διασφαλισθεί η ισοδυναμία των περιοχών.

87. Από την αιτιολογία αυτή προκύπτει η πραγματική αξία της εφαρμογής της ουδέτερης από ορνιθολογικής απόψεως εδαφικής κατανομής της NUTS. Με την κατανομή αυτή δημιουργείται ένα συγκρίσιμο σε όλα τα κράτη μέλη μέγεθος αναφοράς για την εφαρμογή του κριτηρίου Top 5. Τούτο με τη σειρά του διασφαλίζει μια σχετικά ομοιόμορφη κατανομή των ΖΕΠ στην Κοινότητα. Μια τέτοια κατανομή συνιστά προαπαιτούμενο ώστε οι ΖΕΠ να μην συγκεντρώνονται

σε ορισμένες περιοχές, αλλά να συγκροτούν από κοινού ένα δίκτυο που να καλύπτει την Κοινότητα περισσότερο ή λιγότερο ομοιόμορφα.

88. Μια τέτοια ομοιόμορφη κάλυψη επιβάλλεται ιδίως από λόγους ορνιθολογικής φύσεως, επειδή διασφαλίζει την προστασία των ειδών σε όλη την περιοχή εξαπλώσεώς τους. Η σημασία της γεωγραφικής εξαπλώσεως των ειδών καταδεικνύεται από τον ορισμό της καταστάσεως διατηρήσεως των ειδών στο άρθρο 1, στοιχείο θ', της οδηγίας για τους οικοτόπους. Ως κατάσταση διατηρήσεως χαρακτηρίζεται το αποτέλεσμα του συνόλου των παραγόντων που, επιδρώντας στο οικείο είδος, είναι δυνατόν να αλλοιώσουν μακροπρόθεσμα την κατανομή και το μέγεθος των πληθυσμών του. Ναί μεν ο ορισμός αυτός δεν έχει απευθείας εφαρμογή στην οδηγία για την προστασία των πτηνών, όμως από αυτόν προκύπτει η ομόφωνη επιστημονική θέση στην οποία πρέπει να είναι προσανατολισμένη και η βάση της οδηγίας για την προστασία των πτηνών επιλογή των περιοχών, η οποία πρέπει να είναι αιτιολογημένη από ορνιθολογικής απόψεως.

89. Αν επιλέγονταν αντιθέτως μεγαλύτερες περιοχές ως μέγεθος αναφοράς, όπως παραδείγματος χάριν οι προταθείσες από την Ισπανία βιογεωγραφικές περιοχές, θα προέκυπτε, με αμετάβλητο αριθμό επιλέξιμων ζωνών ανά περιοχή, μικρότερος αριθμός ΖΕΠ. Το δίκτυο θα ήταν επομένως λιγότερο πυκνό. Επιπλέον, θα υπήρχε κίνδυνος η κατανομή των ΖΕΠ αυτών να είναι λιγότερο ομοιόμορφη απ' ό,τι αν είχαν ληφθεί ως βάση μικρότερες περιοχές. Ο κίνδυνος αυτός εξάλλου θα υφίστατο ακόμη και αν στις χρησιμοποιούμενες μεγαλύτερες περιοχές αυξανόταν ο αριθμός των επιλέξιμων ζωνών, διότι και στις δύο περιπτώσεις δεν θα

μπορούσε να αποκλειστεί το ενδεχόμενο της συγκεντρώσεως των καλύτερων ζωνών σε συγκεκριμένα εδάφη, ενώ άλλα εδάφη, τα οποία ως ανεξάρτητες περιοχές θα μπορούσαν με τη σειρά τους να διαθέτουν αντιστοίχως πέντες ζώνες, δεν θα καλύπτονταν από το κριτήριο.

90. Αν επομένως χρησιμοποιούνταν αντί των εδαφικών μονάδων της NUTS άλλες περιοχές αναφοράς, το κριτήριο που θα προέκυπτε θα έπρεπε να είναι τέτοιο ώστε να οδηγεί στη δημιουργία ενός δικτύου ΖΕΠ με εξίσου εκλεπτυσμένη δομή. Μια τέτοια κατανομή της ισπανικής επικράτειας βάσει ορνιθολογικών κριτηρίων θα ήταν ασφαλώς δυνατόν να επιτευχθεί με την απαραίτητη επιστημονική προσπάθεια και να χρησιμοποιηθεί κατόπιν για τον καθορισμό ΖΕΠ⁶⁰. Η Ισπανία όμως δεν κατέβαλε τις προσπάθειες αυτές αλλά αρκέστηκε στο να αναφερθεί στις βιογεωγραφικές περιοχές, οι οποίες δεν συνιστούν συγκρίσιμη με τις αυτόνομες κοινότητες βάση για τη δημιουργία ενός ομοιόμορφου δικτύου.

91. Επομένως η Ισπανία δεν έδειξε ούτε όσον αφορά το κριτήριο C.6 ότι ο κατάλογος IBA 98 δεν συνιστά το καλύτερο επιστημονικό τεκμήριο για τον καθορισμό των πλέον κατάλληλων για την προστασία των πτηνών περιοχών.

60 — Έτσι χρησιμοποιούνται στη Γερμανία, για τους σκοπούς της ταυτοποίησης των περιοχών που προτείνονται στο πλαίσιο της οδηγίας για τους οικοτόπους, οι καλούμενες κύριες ενότητες του φυσικού περιβάλλοντος ως υποδιαρέσεις των γερμανικών τμημάτων των βιογεωγραφικών περιοχών.

γ) Επί της οριοθετήσεως των IBA

92. Τέλος, η Ισπανία δεν είναι ικανοποιημένη από την οριοθέτηση των IBA. Κατά την Ισπανία, η οριοθέτηση αυτή είναι συχνά εσφαλμένη, διότι εμπερικλείει προδήλως ακατάλληλες περιοχές, παραδείγματος χάριν οικισμούς. Σε πολλές περιπτώσεις, επίσης, καθορίστηκαν υπερβολικά μεγάλες IBA, πολύ μεγαλύτερες κατά μέσο όρο απ' ό,τι σε άλλα κράτη μέλη.

93. Η οριοθέτηση των ζωνών ειδικής προστασίας για πτηνά πρέπει, ομοίως με την επιλογή τους, να βασίζεται στα αναφερόμενα στο άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, ορνιθολογικά κριτήρια⁶¹. Η Ισπανία επικρίνει την οριοθέτηση των IBA, αλλά όχι τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν γι' αυτήν. Επομένως βάλλει μόνον κατά της εφαρμογής των κριτηρίων καθώς και κατά των δεδομένων που ελήφθησαν υπόψη για την εφαρμογή αυτή. Ωστόσο, οι γενικόλογες αναφορές, παραδείγματος χάριν σε οικισμούς, δεν αρκούν ώστε να εξεταστούν συγκεκριμένα οι αιτιάσεις αυτές. Κάποια είδη ενδεχομένως είναι εξαρτημένα ακριβώς από τέτοιου είδους οικοτόπους. Έτσι, δεν αμφισβητείται ότι αποικίες του παγκοσμίου απειλούμενου κικινεζιού (*Falco naumanni*) φωλεοποιούν και μέσα σε οικισμούς.

94. Η Ισπανία, όμως, υπογραμμίζει ορθώς ότι, όσον αφορά τις IBA που καλύπτονται

61 — Απόφαση Lappel Bank (προμνησθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψη 26) και απόφαση της 13ης Ιουλίου 2006, C-191/05, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας [Moura, Mourão, Barrancos] (Συλλογή 2006, σ. I-6853, σκέψη 10).

μόνον εν μέρει από ΖΕΠ, η Επιτροπή αντιφάσκει προς την άποψη που εκφράζει σε άλλο σημείο της προσφυγής⁶². Στο σημείο αυτό αναφέρει ότι δέχθηκε τα επιστημονικά επιχειρήματα των αυτόνομων κοινοτήτων της Καταλωνίας, της Βαλένθια, της Γαλικίας και της Castilla-La Mancha ότι τα καθορισθέντα όρια των οικείων ΖΕΠ για *καθεμία* («cada una») εκ των οικείων ΙΒΑ ήταν κατάλληλα να διασφαλίσουν την τήρηση της οδηγίας για την προστασία των πτηνών. Η Επιτροπή αναφέρει τον ισχυρισμό αυτόν της Ισπανίας στο υπόμνημα απαντήσεως⁶³, αλλά δεν παρέσχε διευκρινίσεις ως προς την αντίφαση αυτή ούτε στο υπόμνημα αυτό ούτε κατόπιν σχετικού ερωτήματος που της υπεβλήθη κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

95. Η κατ' αυτόν τον τρόπο έκθεση των ισχυρισμών της Επιτροπής δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του άρθρου 38, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας. Η επιβαλλόμενη από τη διάταξη αυτή έκθεση των ισχυρισμών των οποίων γίνεται επίκληση πρέπει να είναι αρκούντως σαφής και εναργής ώστε ο καθού να μπορεί να προετοιμάσει την άμυνά του και το Δικαστήριο να ασκήσει τον έλεγχό του. Ως εκ τούτου, τα πραγματικά και νομικά δεδομένα στα οποία στηρίζεται μια προσφυγή πρέπει να προκύπτουν κατά τρόπο συνεκτικό και κατανοητό από το ίδιο το κείμενο της προσφυγής⁶⁴. Λόγω της προεκτεινόμενης όμως αντιφάσεως του δικογράφου της προσφυγής δεν είναι σαφές αν η Επιτροπή προβάλλει πράγματι κάποια αιτίαση ως προς τις ΖΕΠ που οριοθετήθηκαν στο εσωτερικό των ΙΒΑ στις ανωτέρω

αυτόνομες κοινότητες. Δεν είναι επομένως δυνατόν ούτε να προβληθεί η κατάλληλη άμυνα ούτε να διενεργηθεί εκτίμηση εκ μέρους του Δικαστηρίου.

96. Ως προς το σημείο αυτό, επομένως, η προσφυγή είναι अपараδέκτη. Το ελάττωμα αυτό αφορά τις ΖΕΠ των αυτόνομων κοινοτήτων της Castilla-La Mancha, της Καταλωνίας, της Βαλένθια και της Γαλικίας που κατά τον χρόνο της ασκήσεως της προσφυγής είχαν καταταγεί και κοινοποιηθεί στην Επιτροπή.

97. Συνεπώς η αιτίαση ότι ορισμένες περιοχές χαρακτηρίστηκαν ως ΖΕΠ σε υπερβολικά περιορισμένη έκταση πρέπει να εξετασθεί περαιτέρω μόνον ως προς την Ανδαλουσία, τις Βαλεαρίδες και τις Κανάριες Νήσους.

Δ — Επί των επιμέρους αυτόνομων κοινοτήτων

98. Τέλος και οι δύο διάδικοι προβάλλουν τους ισχυρισμούς τους ως προς τις επιμέρους αυτόνομες κοινότητες. Οι ισχυρισμοί αυτοί πρέπει να εξετασθούν σε σχέση με την κάθε περιοχή.

62 — Σημείο 183 του δικογράφου της προσφυγής.

63 — Σημείο 33 του υπομνήματος απαντήσεως.

64 — Απόφαση της 9ης Ιανουαρίου 2003, C-178/00, Ιταλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 2003, σ. I-303, σκέψη 6), βλ., ακόμη, προτάσεις μου, της 15ης Δεκεμβρίου 2005, στην υπόθεση C-221/04, Επιτροπή κατά Ισπανίας [θίρα με βρόχους], (προμηθεσία στην υποσημείωση 17, σημείο 25).

1. Ανδαλουσία

99. Η Επιτροπή προβάλλει, στηριζόμενη στη σύγκριση μεταξύ του IBA 98 και των χαρακτηρισμών που έλαβαν χώρα στην Ανδαλουσία, ότι, κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, 37 εκ των 60 IBA δεν καλύπτονταν καθόλου από ΖΕΠ, οι 22 χαρακτηρισθείσες ΖΕΠ συνέπιπταν μόνον εν μέρει με τις 23 IBA και διάφορα είδη δεν καλύπτονταν επαρκώς, ιδίως δε ο βασιλαετός Ιβηρικής (*Aquila adalberti*), ο μαυροπελαργός (*Ciconia nigra*), η λειροφαλαρίδα (*Fulica cristata*), η στικτόπαπια (*Marmaronetta angustirostris*), το κικινέζι, η σουλτανοπουλάδα (*Porphyrio porphyrio*) ο αιγαιόγλαρος (*Larus audouinii*), η χαμωτίδα (*Tetrax tetrax*), ο αγριόγαλος (*Otis tarda*), ο λιβαδόκιρκος (*Circus pygargus*) και ο σπιζαετός (*Hieraaetus fasciatus*). Τα χαρακτηρισθέντα ως ΖΕΠ εδάφη, εκτάσεως περίπου ενός εκατομμυρίου εκταρίων, αντιστοιχούν στο ένα τρίτο μόνον των εδαφών που καλύπτονται από IBA.

100. Η Ισπανία δεν αντικρούει την αιτίαση αυτή, η οποία πρέπει επομένως να θεωρείται ως ομολογημένη. Άρα, όσον αφορά την Ανδαλουσία, η προσφυγή πρέπει να γίνει πλήρως δεκτή.

2. Βαλεαρίδες Νήσοι

101. Στις Βαλεαρίδες Νήσους είχαν καταταγεί κατά το κρίσιμο χρονικό σημείο 40 ΖΕΠ

εκτάσεως 121 015 εκταρίων. Όμως οι 20 IBA, εκτάσεως 131 243 εκταρίων, καλύπτονταν μόνον σε ποσοστό 54%. Η Επιτροπή προβάλλει ιδίως την αιτίαση ότι ο ψαλιδάρης (*Milvus milvus*) δεν καλύπτεται παρά ανεπαρκώς.

102. Η Ισπανία αντιτάσσει ότι οι περιοχές του IBA 98, λόγω της κλίμακας 1:2 500 000, δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την κατάταξη ΖΕΠ, επιπλέον δε είναι απηρχαιωμένες, αναγνωρίζει όμως ότι ο ψαλιδάρης πρέπει να τύχει καλύτερης κάλυψης μέσω ΖΕΠ. Προς τον σκοπό αυτό έχει προχωρήσει, στο πλαίσιο ενός σχεδίου διατηρήσεως του είδους, στον χαρακτηρισμό νέων ΖΕΠ και στη μεταβολή των ορίων των υφιστάμενων ΖΕΠ κατά τρόπο ώστε να καλύπτεται το 70% του πληθυσμού του είδους αυτού.

103. Έτσι η Ισπανία έχει καταρχήν δεχθεί τις αιτιάσεις της Επιτροπής και ως προς τις Βαλεαρίδες Νήσους. Είναι αδύνατον να κριθεί αν τα νέα στοιχεία των αρμοδίων αρχών θέτουν πράγματι υπό αμφισβήτηση την αποδεικτική αξία του IBA 98, διότι τα στοιχεία αυτά δεν υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο.

104. Επομένως, ως προς τις Βαλεαρίδες Νήσους η προσφυγή πρέπει να γίνει πλήρως δεκτή.

3. Κανάριες Νήσοι

105. Κατά το κρίσιμο χρονικό σημείο, στις Καναρίους Νήσους είχαν ταξινομηθεί 28 ΖΕΠ, εκτάσεως 211 598 εκταρίων. Οι αριθμοί αυτοί δεν έχουν μεταβληθεί μέχρι σήμερα. Οι ΖΕΠ αυτές καλύπτουν περί το 59,5% των 65 IBA, εκτάσεως 133 443 εκταρίων. 23 IBA δεν καλύπτονται καθόλου, κάποιες από τις υπόλοιπες IBA καλύπτονται μόνον εν μέρει. Η Επιτροπή επισημαίνει ιδίως την ανεπαρκή κάλυψη των ακόλουθων ειδών: χλαμυδόγαλος (*Chlamydotis undulata*), ασπροπάπης (*Neophron percnopterus*), μαυρολαίμης των Καναρίων (*Saxicola dacotiae*), αμμόδρομος (*Cursorius cursor*) και θυελλοπούλι του Bulver (*Bulweria bulwerii*).

106. Η Ισπανία αναγνωρίζει ότι πρέπει να γίνει χαρακτηρισμός και άλλων ΖΕΠ καθώς και επέκταση των υφισταμένων ΖΕΠ. Οι αρμόδιες αρχές όμως δεν συμφωνούν επιστημονικά για όλες τις IBA και σε πλήρη έκταση. Για να θεμελιώσει αυτόν τον ισχυρισμό η Ισπανική Κυβέρνηση υπέβαλε μαζί με το υπόμνημα αντικρούσεως μια λεπτομερή μελέτη που αφορά όλες τις IBA που δεν έχουν μέχρι στιγμής ενταχθεί πλήρως σε ΖΕΠ, στην οποία εκτίθενται οι ορνιθολογικής φύσεως εκτιμήσεις βάσει των οποίων επιβάλλεται ή όχι ο χαρακτηρισμός των IBA ως ΖΕΠ⁶⁵. Επειδή η Επιτροπή δεν αμφισβήτησε τη μελέτη αυτή, πρέπει να θεωρηθεί ότι

το περιεχόμενο της ομολογήθηκε και ότι συνιστά, έναντι του IBA 98, πιο πρόσφατο και ακριβές αποδεικτικό μέσο ως προς τις υφιστάμενες ακόμη ελλείψεις στην κατάταξη ΖΕΠ. Κατά συνέπεια, η αιτίαση περί μη επαρκούς κατατάξεως ΖΕΠ εξακολουθεί να ισχύει μόνο στο μέτρο κατά το οποίο επιβάλλεται, σύμφωνα με τη μελέτη για τις Καναρίους Νήσους, η κατάταξη ή η επέκταση ΖΕΠ.

107. Επομένως, με την επιφύλαξη αυτή, η προσφυγή πρέπει να γίνει δεκτή και ως προς τις Καναρίους Νήσους.

4. Castilla-La Mancha

108. Και όσον αφορά την Castilla-La Mancha η Επιτροπή αντιπαραβάλλει τις χαρακτηρισθείσες ΖΕΠ με τα στοιχεία του IBA 98. Δέκα εκ των 39 IBA, εκτάσεως 261 000 εκταρίων δεν καλύπτονται καθόλου, οι λοιπές IBA καλύπτονται συνολικά σε ποσοστό 32,3%. Ιδίως το κικκινέζι και η χαμωτίδα δεν καλύπτονται ακόμη σε επαρκή βαθμό.

109. Όπως διαπιστώθηκε, η αιτίαση είναι απαράδεκτη στον βαθμό που αφορά την οριοθέτηση ΖΕΠ στο εσωτερικό των IBA⁶⁶. Ως προς τις δέκα IBA που δεν καλύπτονται

65 — Παράρτημα 11 του υπομνήματος αντικρούσεως.

66 — Βλ., ανωτέρω, σημεία 94 επ.

καθόλου από ΖΕΠ, η Ισπανία έχει αναγνωρίσει σε τρεις περιπτώσεις την ανάγκη κατατάξεως σε ΖΕΠ και έχει εν τω μεταξύ προβεί στις κατατάξεις αυτές⁶⁷. Δεν μπορεί να εκτιμηθεί, ελλείψει σχετικών διευκρινίσεων εκ μέρους της Ισπανίας, αν η σε διάφορες περιπτώσεις αποκλίνουσα από τον IBA 98 οριοθέτηση θεμελιώνεται σε ορνιθολογικά κριτήρια. Αντιθέτως, επτά IBA εξακολουθούν να αποτελούν αντικείμενο διαφωνίας.

110. Η Ισπανία αρνείται να κατατάξει σε ΖΕΠ πέντε εκ των ανωτέρω IBA διότι μικρά μόνον τμήματα αυτών βρίσκονται στο έδαφος της Castilla-La Mancha. Υποστηρίζει ότι τα τμήματα αυτά δεν έχουν αφεαυτών ορνιθολογική αξία και επομένως δεν πρέπει να καταταγούν.

111. Ο ισχυρισμός όμως αυτός δεν είναι πειστικός. Το γεγονός ότι μια ζώνη που είναι πλέον κατάλληλη για την προστασία ορισμένων ειδών εκτείνεται στο έδαφος διαφόρων περιφερειών δεν δικαιολογεί την αποκοπή ορισμένων τμημάτων της. Εφόσον τα τμήματα αυτά συνιστούν αναπόσπαστο μέρος της όλης ζώνης, πρέπει να καταταγούν και αυτά σε ΖΕΠ, διότι διαφορετικά θα υπήρχε δυνατότητα τελέσεως ανεξέλεγκτων ενεργειών στα εδάφη αυτά που θα έθιγαν ολόκληρη τη ζώνη. Κατά τα λοιπά η Επιτροπή προβάλλει, χωρίς να αντικρούεται από την Ισπανία, ότι τουλάχιστον δύο από τα προαναφερθέντα τμήματα είναι τόποι επώασεως ειδών του παραρτήματος I, και

ειδικότερα του απειλούμενου παγκοσμίως βασιλαετού, του μαυροπελαργού, του σπιζαετού, του χρυσαετού (*Aquila chrysaetos*), του όρνιου (*Gyps fulvus*), του ασπροπάπυ και του πετρίτη (*Falco peregrinus*).

112. Ως προς την IBA υπ' αριθ. 185 «San Clemente-Villarrobledo», η Ισπανία αντιτάσσει ότι η καθορισθείσα έκταση των 103 000 εκταρίων είναι υπερβολικά μεγάλη και ότι οι περιλαμβανόμενοι πληθυσμοί κρικινεζιού, αγριόγαλου, στυβλοπεριστερόκοτας (*Pterocles alchata*) και χαμωτίδας είναι συγκριτικά μικροί.

113. Ο ισχυρισμός αυτός δεν είναι πειστικός και μόνο για τον λόγο ότι η περιοχή αυτή δεν συμπεριλήφθηκε στον IBA 98 απλώς ως μία από τις πέντε καλύτερες ζώνες αλλά και διότι φιλοξενεί σημαντικούς πληθυσμούς ειδών που απειλούνται παγκοσμίως και στην Ευρώπη. Κατά συνέπεια, οι αντιρρήσεις αυτές μπορεί ενδεχομένως να δικαιολογούν διαφορετική οριοθέτηση, αλλά όχι και την πλήρη μη κατάταξη σε ΖΕΠ.

114. Σε συμφωνία με τα ανωτέρω η Ισπανία προέβη κατά τη διάρκεια της δίκης στον χαρακτηρισμό μιας ΖΕΠ με το ίδιο όνομα, εκτάσεως τουλάχιστον 10 677,81 εκταρίων, και κατά συνέπεια αναγνώρισε κατ' ουσίαν ότι και η περιοχή αυτή έπρεπε να χαρα-

67 — Πρόκειται για τις IBA υπ' αριθ. 78 «Puebla de Beleña», υπ' αριθ. 183 «Hoces del río Mundo y del río Segura» και υπ' αριθ. 189 «Parameras de Embid-Molina».

κτηρισθεί ως ΖΕΠ. Το αν η οριοθέτηση είναι ορθή από ορνιθολογικής απόψεως δεν μπορεί να εκτιμηθεί διότι η Ισπανία δεν παρέσχε καμία αιτιολογία ως προς αυτή.

115. Τέλος, η Ισπανία αρνείται τον χαρακτηρισμό της IBA υπ' αριθ. 199 «Tortijos», εκτάσεως 28 600 εκταρίων, ισχυριζόμενη ότι ο αποτελούμενος από 150 έως 200 αγριόγαλους πληθυσμός είναι ασήμαντος σε σύγκριση με τον συνολικό πληθυσμό της αυτόνομης κοινότητας που αριθμεί περί τα 3 000 άτομα. Υπογραμμίζεται όμως, συναφώς, η πανευρωπαϊκή σημασία που έχει αυτή η παρουσία ενός παγκοσμίως απειλούμενου είδους. Ο πληθυσμός αυτός έχει μέγεθος πολλαπλάσιο από το όριο για την ύπαρξη σημαντικού πληθυσμού, το οποίο έχει προσδιορισθεί για την Ισπανία στο αυξημένο επίπεδο των 50 ατόμων. Επιπλέον, στον IBA 98 καταγράφεται σημαντικός πληθυσμός της επίσης παγκοσμίως απειλούμενης χαμωτίδας, αποτελούμενος από 1 200 άτομα με όριο τα 200 άτομα. Ο χαρακτηρισμός της περιοχής αυτής είναι επομένως επιβεβλημένος.

116. Στον βαθμό κατά τον οποίο η Επιτροπή επικρίνει τις συναγόμενες από τον IBA 98 ελλείψεις στην προστασία του κερκινεζιού και της χαμωτίδας, από τα ανωτέρω προκύπτει ότι απαιτείται και για τα δύο είδη η κατάταξη επιπλέον ΖΕΠ.

117. Ακριβώς λόγω του κινδύνου που διατρέχει η χαμωτίδα η Ισπανία δεν μπορεί να επικαλεσθεί επιτυχώς τις δυσκολίες που απορρέουν από τη μεγάλη κινητικότητα του είδους αυτού, το γεγονός ότι συνδέεται ελάχιστα με ορισμένους τόπους, τις μεταβαλλόμενες ανάγκες του σε οικοτόπους σε διαφορετικές εποχές του έτους και την έλλειψη ακριβών μετρήσεων του πληθυσμού. Η Ισπανία οφείλει να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες αυτές προβαίνοντας σε επιπλέον έρευνες καθώς και στον χαρακτηρισμό περιοχών επαρκούς εκτάσεως οι οποίες θα υπόκεινται σε διαχείριση αντίστοιχης ευελιξίας, διότι διαφορετικά υπάρχει φόβος να εκλείψει το είδος αυτό.

118. Εσφαλμένη είναι επίσης η άποψη ότι οι αποικίες του κερκινεζιού που βρίσκονται μέσα σε οικισμούς δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως ΖΕΠ. Εφόσον τα κερκινεζία είναι εξαρτημένα από τους οικοτόπους αυτούς, επιβάλλεται να διασφαλισθεί εκεί η προστασία τους μέσω της κατατάξεως των οικοτόπων αυτών σε ΖΕΠ. Μόνον έτσι μπορεί να διασφαλισθεί ότι το κερκινεζί δεν θα εκδιωχθεί εξαιτίας, παραδείγματος χάριν, πολεοδομικών μέτρων. Ο μη χαρακτηρισμός δεν επιτρέπεται ούτε βάσει των σχετικών με την πολεοδομική ανάπτυξη συμφερόντων, διότι, ως γνωστόν, δεν μπορούν να αντιταχθούν στον χαρακτηρισμό λόγοι οικονομικής και κοινωνικής φύσεως. Αν οι λόγοι αυτοί υπερισχύσουν του συμφέροντος για την προστασία του κερκινεζιού, η υλοποίησή τους θα πρέπει να γίνει στο πλαίσιο του άρθρου 6, παράγραφος 4, της οδηγίας για τους οικοτόπους, δηλαδή ελλείψει εναλλακτικών λύσεων και με εφαρμογή των επιβαλλόμενων αντισταθμιστικών μέτρων.

119. Επομένως οι ενστάσεις που προέβαλε η Ισπανία ως προς τις IBA της Castilla-La Mancha που δεν καλύπτονται ακόμη καθόλου από ΖΕΠ πρέπει να απορριφθούν στο σύνολό τους. Στην έκταση αυτή, η προσφυγή της Επιτροπής πρέπει να γίνει δεκτή.

αφορά τις υπόλοιπες δέκα IBA, οι οποίες δεν καλύπτονται καθόλου από ΖΕΠ, τα ακόλουθα είδη δεν καταγράφονται στον IBA 98: γαϊδουροκεφαλός, αγριόκουρκος, ιβηροσταρήθρα και νεροχελίδονο. Επομένως, ως προς τα είδη αυτά δεν αποδεικνύεται η μη επαρκής κατάταξη σε ΖΕΠ.

5. Καταλωνία

120. Και ως προς την Καταλωνία, η Επιτροπή συγκρίνει τον IBA 98 με τις πράγματι διενεργηθείσες κατατάξεις και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δέκα εκ των 21 IBA δεν καλύπτονται καθόλου και ότι οι υπόλοιπες καλύπτονται μόνο μερικώς, με συνέπεια να μην προστατεύονται επαρκώς εντός ΖΕΠ ορισμένα από τα 62 είδη πτηνών του παραρτήματος I που αναπαράγονται στην Καταλωνία: ο γαϊδουροκεφαλός (*Lanius minor*), ο αγριόκουρκος (*Tetrao urogallus*), ο θαλασσοκόρακας (*Phalacrocorax aristotelis*), η χαμωτίδα, η βουνογαλιάντρα (*Melanocorypha calandra*), η ιβηροσταρήθρα (*Chersophilus duponti*), η χαλκοκουρούνα (*Coracias garrulus*), η μικρογαλιάντρα (*Calandrella brachydactyla*) και το νεροχελίδονο (*Glareola pratincola*).

121. Όπως διαπιστώθηκε, η αιτίαση που αφορά την οριοθέτηση των ΖΕΠ στο εσωτερικό των IBA είναι απαράδεκτη⁶⁸. Όσον

122. Η Ισπανία αμφισβητεί επίσης το παραδεκτό της προσφυγής όσον αφορά τα αναφερόμενα στον IBA 98 είδη πτηνών, διότι δεν καθορίζονται σαφώς τα είδη για τα οποία πρέπει να γίνει κατάταξη περαιτέρω ΖΕΠ. Σύμφωνα με την Ισπανία, η Επιτροπή κατονομάζει 62 είδη του παραρτήματος I, ενώ βάσει του καταλανικού δικαίου προστατεύονται 73 είδη. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας η Επιτροπή δεν αναφερόταν πάντοτε στα ίδια είδη.

123. Η ένσταση όμως αυτή πρέπει να απορριφθεί. Καταρχάς η Ισπανία παρανοεί την αναφορά στα είδη πτηνών: ναι μεν η Επιτροπή αναφέρει ως προς την Καταλωνία τον αριθμό των 62 ειδών του παραρτήματος I, αλλά αποδεικνύει τη μη επαρκή κατάταξη περιοχών μόνον ως προς τα ανωτέρω ρητώς αναφερθέντα είδη. Τα είδη αυτά αποτέλεσαν, εμμέσως τουλάχιστον, αντικείμενο της προδικασίας, δεδομένου ότι η Επιτροπή στηριζόταν πάντοτε στον IBA 98 και τα συγκεκριμένα είδη προκύπτουν από τις υφιστάμενες διαφορές μεταξύ του IBA 98 και των ΖΕΠ της Καταλωνίας.

68 — Βλ., ανωτέρω, σημεία 94 επ.

124. Περαιτέρω η Ισπανία ισχυρίζεται ότι ορισμένες από τις ΙΒΑ έχουν προταθεί, δυνάμει της οδηγίας για τους οικοτόπους, ως τόποι κοινοτικής σημασίας. Οι προτάσεις όμως αυτές δεν μπορούν να υποκαταστήσουν νομικά την πλημμελή κατάταξη ΖΕΠ, διότι η κατάταξη ΖΕΠ έχει ως νομική βάση της το άρθρο 4 της οδηγίας για την προστασία των πτηνών, ενώ οι προτάσεις περί τόπων κοινοτικής σημασίας έχουν ως νομική βάση τους το άρθρο 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Πρόκειται δηλαδή για διαφορετικές διατάξεις με διαφορετικές έννομες συνέπειες.

125. Στο υπόμνημα ανταπαντήσεως η Ισπανία επικαλείται το γεγονός ότι οι περισσότεροι από τους οικοτόπους που δεν έχουν ακόμη χαρακτηριστεί ως ΖΕΠ προστατεύονται στο πλαίσιο του σχεδιαγράμματος περιοχών φυσικού ενδιαφέροντος ή ως φυσικές περιοχές που τυγχάνουν ιδιαίτερης προστασίας βάσει της τοπικής νομοθεσίας. Ανεξαρτήτως του ζητήματος αν η προστασία αυτή ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις προστασίας των ΖΕΠ, δεν συνιστά δικαιολογία για τη μη κατάταξη σε ΖΕΠ. Το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας για την προστασία των πτηνών επιβάλλει την κατάταξη σε ΖΕΠ προκειμένου οι ζώνες αυτές να ενταχθούν, σύμφωνα με την παράγραφο 3, σε ένα ευρωπαϊκό δίκτυο. Στο δίκτυο αυτό, η ποιότητα της προστασίας διασφαλίζεται βάσει ευρωπαϊκών προδιαγραφών. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η εκπλήρωση της υποχρέωσης κατατάξεως σε ΖΕΠ δεν μπορεί να αποφευχθεί διά της λήψεως άλλων μέτρων⁶⁹. Και οι καθαρά εθνικές κατηγορίες προστασίας δεν αποτε-

λούν παρά τέτοια μέτρα, τα οποία δεν θα μπορούσαν να υποκαταστήσουν την κατάταξη σε ΖΕΠ⁷⁰.

126. Τέλος, το πρώτον με το υπόμνημα ανταπαντήσεως, η Ισπανία αντιπαραθέτει στον ΙΒΑ 98 επιστημονικά επιχειρήματα όσον αφορά την Καταλωνία. Ειδικότερα, συγκρίνει τα δεδομένα του ΙΒΑ 98 για την παρουσία ειδών πτηνών σε ΙΒΑ με δεδομένα που αφορούν τον συνολικό πληθυσμό του κάθε είδους στην Καταλωνία, τα οποία προέρχονται από έναν άτλαντα των πτηνών που επωάζουν επιτοπίως, ο οποίος βασίζεται σε παρατηρήσεις που έγιναν μεταξύ των ετών 1999 και 2002. Υπάρχει όμως περιορισμένη δυνατότητα σύγκρισεως αυτών των αριθμητικών δεδομένων, διότι οι συνολικοί πληθυσμοί των ειδών αυτών σε όλη την Καταλωνία προφανώς είναι κατά κανόνα μεγαλύτεροι από τους πληθυσμούς των ΙΒΑ.

127. Σε συμφωνία με τα ανωτέρω, τα νεότερα δεδομένα καταδεικνύουν ότι, από τα είδη που ενδιαφέρουν σε συνάρτηση με όσες ΙΒΑ εξακολουθούν να αποτελούν αντικείμενο της παρούσας δίκης, μόνο για τέσσερα έχουν καταγραφεί στον ΙΒΑ 98 αριθμοί μεγαλύτεροι σε σύγκριση με τις νεότερες παρατηρήσεις, ειδικότερα δε για τον πετρίλο (*Hydrobates pelagicus*) (0 έως 10 ζεύγη αντί για 5 έως 15 ζεύγη), την τρανομουγκάνα (*Botaurus stellaris*) (1 έως 5 ζεύγη αντί για 8 έως 11 ζεύγη), τον λιβαδόκιρκο (5 έως 10 ζεύγη αντί για 15 έως 20 ζεύγη) και την ερημοπεριστερόκοτα (*Pterocles orientalis*) (5 έως 10 ζεύγη αντί για

69 — Βλ., ανωτέρω, σημείο 21.

70 — Απόφαση Lauteracher Ried (προμνησθείσα στην υποσημείωση 29, σκέψη 48).

10 ζεύγη). Από τα ανωτέρω δεν συνάγεται ότι τα δεδομένα στα οποία βασίστηκε ο IBA 98 ήταν ελλιπή, αλλά, το πολύ, ότι αυτά τα ήδη πολύ σπάνια στην Καταλωνία είδη βρίσκονται στα πρόθυρα της εξαφάνισης και κατά συνέπεια χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας.

128. Κατά τα λοιπά, οι συνολικοί πληθυσμοί των ειδών τα οποία απαντούν στις 10 IBA που εξακολουθούν να αποτελούν αντικείμενο της παρούσας δίκης είναι μεγαλύτεροι από τους πληθυσμούς των IBA. Σε κάποιες περιπτώσεις, μόνον ένα μικρό μέρος του συνολικού πληθυσμού καλύπτεται από IBA, παραδείγματος χάριν στην περίπτωση της αλκύννας (*Alcedo atthis*), η οποία εκπροσωπείται σε IBA με 20 έως 30 ζεύγη αλλά έχει συνολικό καταγεγραμμένο πληθυσμό 1 009 έως 1 420 ζευγών ή του κατσιλιέρη της δέκλας (*Galerida theklae*), ο οποίος εκπροσωπείται σε IBA με 100 έως 200 ζεύγη έναντι πληθυσμού 7 300 έως 18 400 ζευγών. Ως εκ τούτου, η σύγκριση αυτή δεν αποδεικνύει ότι δεν υπάρχει ανάγκη περαιτέρω κατατάξεως ΖΕΠ, αλλά αποτελεί αντιθέτως ένδειξη ότι πρέπει να καταταγούν περιοχές και πέρα από τις προβλεπόμενες στον IBA 98.

129. Περαιτέρω, η Ισπανία υποβάλλει πίνακα που παρουσιάζει την κάλυψη των ειδών στις ΖΕΠ. Η Ισπανία τονίζει ότι οι ΖΕΠ της Καταλωνίας εν μέρει καλύπτουν μεγαλύτερα τμήματα του πληθυσμού απ' ό,τι ο IBA 98. Η Ισπανία όμως δηλώνει επίσης ότι, ως προς 16 είδη, η κάλυψη αυτή υστερεί έναντι του IBA 98. Τα είδη αυτά εκπροσωπούνται σε εννέα από τις δέκα επίδικες ακόμη IBA. Η τελευταία εξ αυτών (IBA υπ' αριθ. 138, «Islas Medas») θα παρείχε μάλιστα τη δυνατότητα να προστατευθούν τουλάχιστον δύο πολύ σπάνια είδη, τα οποία δεν εκπροσωπούνται μέχρι στιγμής στις ΖΕΠ της Καταλωνίας: ο

πετρίλος και ο θαλασσοκόρακας. Ούτε επομένως αυτός ο ισχυρισμός είναι ικανός να αντικρούσει τον ισχυρισμό της Επιτροπής.

130. Η Ισπανία δεν μπόρεσε επομένως να αντικρούσει τις αιτιάσεις της Επιτροπής όσον αφορά τις IBA της Καταλωνίας που δεν καλύπτονται ακόμη καθόλου από ΖΕΠ. Στο μέτρο αυτό, η προσφυγή της Επιτροπής πρέπει να γίνει δεκτή.

6. Γαλικία

131. Ως προς τη Γαλικία η Επιτροπή διαπιστώνει ότι τρεις από τις έντεκα IBA δεν έχουν καταταγεί καθόλου σε ΖΕΠ και ότι ορισμένες από τις λοιπές ΖΕΠ έχουν καταταγεί μόνο μερικώς. Συνολικά, μόνο το 10 % των περιλαμβανομένων σε IBA εδαφών έχει ενταχθεί σε ΖΕΠ, με συνέπεια η τρανομουγκάνα, ο λιβαδόκιρκος, ο σπιζαετός, ο αγριόκουρκος, η χαμωτίδα, το σφηκοβαρβικό (Pernis apivorus) και η ισπανική φυλή της καμποτέρδικας (*Perdix perdix hispaniensis*) να μην προστατεύονται επαρκώς.

132. Όπως διαπιστώθηκε, η αιτίαση που αφορά την οριοθέτηση των ΖΕΠ στο εσω-

τερικό των IBA είναι απαράδεκτη⁷¹. Όσον αφορά τις υπόλοιπες τρεις IBA, οι οποίες δεν καλύπτονται καθόλου από ΖΕΠ, τα είδη τρανομουγκάνα, σπιζαιτός και σφηκοβαρβακίνο δεν καταγράφονται στον IBA 98. Επομένως, ως προς τα είδη αυτά δεν αποδεικνύεται η μη επαρκής κατάταξη σε ΖΕΠ.

133. Μία από τις λοιπές τρεις IBA έχει εν τω μεταξύ καταταγεί σε ΖΕΠ σε ποσοστό 86%, οι άλλες δύο αναφέρεται ότι θα καταταγούν μερικώς σε ΖΕΠ βάσει μελετών που διεξήχθησαν εν τω μεταξύ. Ως εκ τούτου, η Ισπανία έχει κατ' ουσία δεχθεί την αιτίαση της Επιτροπής και ως προς το υπόλοιπο μέρος της και δεν έχει αμφισβητήσει, τουλάχιστον κατά τρόπο τεκμηριωμένο, τα όρια των IBA. Επομένως η προσφυγή πρέπει να γίνει δεκτή ως προς τις IBA της Γαλικίας που δεν καλύπτονται ακόμη καθόλου από ΖΕΠ.

135. Όπως διαπιστώθηκε, η αιτίαση που αφορά την οριοθέτηση των ΖΕΠ στο εσωτερικό των IBA είναι απαράδεκτη⁷². Όσον αφορά τις υπόλοιπες πέντε IBA, οι οποίες δεν καλύπτονται καθόλου από ΖΕΠ, στον IBA 98 καταγράφεται μόνον ο σπιζαιτός. Επομένως, ως προς τα υπόλοιπα είδη δεν αποδεικνύεται η μη επαρκής κατάταξη σε ΖΕΠ.

136. Όσον αφορά τη Βαλένθια, η Ισπανία δεν αποκρούει την προσφυγή, αλλά προαναγγέλλει και άλλους χαρακτηρισμούς περιοχών ως ΖΕΠ. Επομένως η προσφυγή πρέπει να γίνει δεκτή στο μέτρο που αφορά τις IBA της Βαλένθια που δεν καλύπτονται ακόμη καθόλου από ΖΕΠ.

Ε — Συμπέρασμα

7. Βαλένθια

134. Ως προς τη Βαλένθια η Επιτροπή κατονομάζει πέντε από τις 21 IBA, οι οποίες δεν καλύπτονται καθόλου από ΖΕΠ, ορισμένες από τις λοιπές δεν καλύπτονται εν μέρει. Κατά συνέπεια, η τρανομουγκάνα, ο κρυπτοσικινιάς (*Ardeola galloides*), η στικτόπαπια, το κεφαλούδι (*Oxyura leucocerhala*), η λειροφαλαρίδα, ο λιβαδόκιρκος και ο σπιζαιτός δεν προστατεύονται επαρκώς σε ΖΕΠ.

137. Ως προς τις αυτόνομες κοινότητες της Ανδαλουσίας, των Βαλεαρίδων Νήσων, των Καναρίων Νήσων, της Castilla-La Mancha, της Καταλωνίας, της Γαλικίας και της Βαλένθια, η Ισπανία δεν χαρακτήρισε επαρκή αριθμό περιοχών ως ζώνες ειδικής προστασίας για πτηνά, ενώ ως προς τις αυτόνομες κοινότητες της Ανδαλουσίας, των Βαλεαρίδων Νήσων και των Καναρίων Νήσων χαρακτήρισε ορισμένες περιοχές ως ζώνες ειδικής προστασίας για πτηνά σε υπερβολικά περιορισμένη έκταση.

71 — Βλ., ανωτέρω, σημεία 94 επ.

72 — Βλ., ανωτέρω, σημεία 94 επ.

V — Επί των δικαστικών εξόδων

138. Δυνάμει του άρθρου 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Εν προκειμένω η Επιτροπή παραιτήθηκε από την προσφυγή της ως προς μία αυτόνομη κοινότητα, αφού η Ισπανία συμμορφώθηκε προς τις απαιτήσεις της. Στην έκταση αυτή, όπως ακριβώς και σε σχέση με τις τρεις αυτόνομες κοινότητες ως προς τις οποίες η Επιτροπή δικαιώνεται πλήρως, η Ισπανία πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

139. Αντιθέτως, ως προς τέσσερις άλλες αυτόνομες κοινότητες πρέπει να απορριφθεί σημαντικό τμήμα της προσφυγής. Επομένως, στο μέτρο αυτό πρέπει να γίνει κατανομή των δικαστικών εξόδων.

140. Ως εκ τούτου, η Ισπανία θα πρέπει να φέρει τα τρία τέταρτα των δικαστικών εξόδων της και των εξόδων της Επιτροπής και η Επιτροπή θα πρέπει να φέρει το ένα τέταρτο των δικαστικών εξόδων της Ισπανίας και το ένα τέταρτο των δικών της δικαστικών εξόδων.

VI — Πρόταση

141. Κατόπιν των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ως εξής:

1. Το Βασίλειο της Ισπανίας, καθόσον

— ως προς τις αυτόνομες κοινότητες της Ανδαλουσίας, των Βαλεαρίδων Νήσων, των Καναρίων Νήσων, της Castilla-La Mancha, της Καταλωνίας, της Γαλικίας και της Βαλένθια δεν χαρακτήρισε επαρκή αριθμό περιοχών ως ζώνες ειδικής προστασίας για πτηνά και

- ως προς τις αυτόνομες κοινότητες της Ανδαλουσίας, των Βαλεαρίδων Νήσων και των Καναρίων Νήσων χαρακτήρισε ορισμένες περιοχές ως ζώνες ειδικής προστασίας για πτηνά σε υπερβολικά περιορισμένη έκταση

ώστε να παράσχει προστασία σε όλα τα είδη πτηνών που μνημονεύονται στο παράρτημα I της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών, καθώς και στα αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο εν λόγω παράρτημα I, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της εν λόγω οδηγίας.

2. Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

3. Το Βασίλειο της Ισπανίας φέρει τα τρία τέταρτα των δικαστικών εξόδων του και τα τρία τέταρτα των εξόδων της Επιτροπής. Η Επιτροπή φέρει το ένα τέταρτο των δικών της δικαστικών εξόδων και το ένα τέταρτο των εξόδων του Βασιλείου της Ισπανίας.